

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БИРКО ЄВГЕНІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ *(власноручний підпис студента)*

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри загального та
прикладного мовознавства і
слов'янської філології
Гарбера І.В.
«____» _____ 2024 р.

**СУЧАСНА ТЕРМІНОЛОГІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ: СТРУКТУРА,
СЕМАНТИКА, ОСОБЛИВОСТІ КОДИФІКАЦІЇ**

Спеціальність 035.10 Прикладна лінгвістика

Кваліфікаційна (магістерська) робота
(відповідно до стандарту спеціальності та ОП)

Науковий керівник:
А. П. Загнітко, професор кафедри
загального та прикладного мовознавства
і слов'янської філології,
д-р філол. наук, професор

(підпис)

Оцінка: ____ / ____ /

(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Бирко Є.О. Сучасна термінологія банківської справи: структура, семантика, особливості кодифікації. Спеціальність 035.10 «Прикладна лінгвістика». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено лексичні, семантичні, структурні та словотвірні особливості термінології банківської справи, що дозволило визначити основні закономірності формування та функціонування термінів у цій галузі. Розглянуто теоретичні та методологічні засади сучасних банківських термінологічних досліджень, зокрема методи аналізу, класифікації та стандартизації термінів. Проведено детальну класифікацію банківських термінів за тематичними групами, морфологічною структурою, кількістю компонентів та функціональними характеристиками.

Ключові слова: термін банківської справи, терміносистема, банківська справа, банківська термінологія.

Табл. 1. Рис. 2. Бібліограф.: 53 найм.

SUMMARY

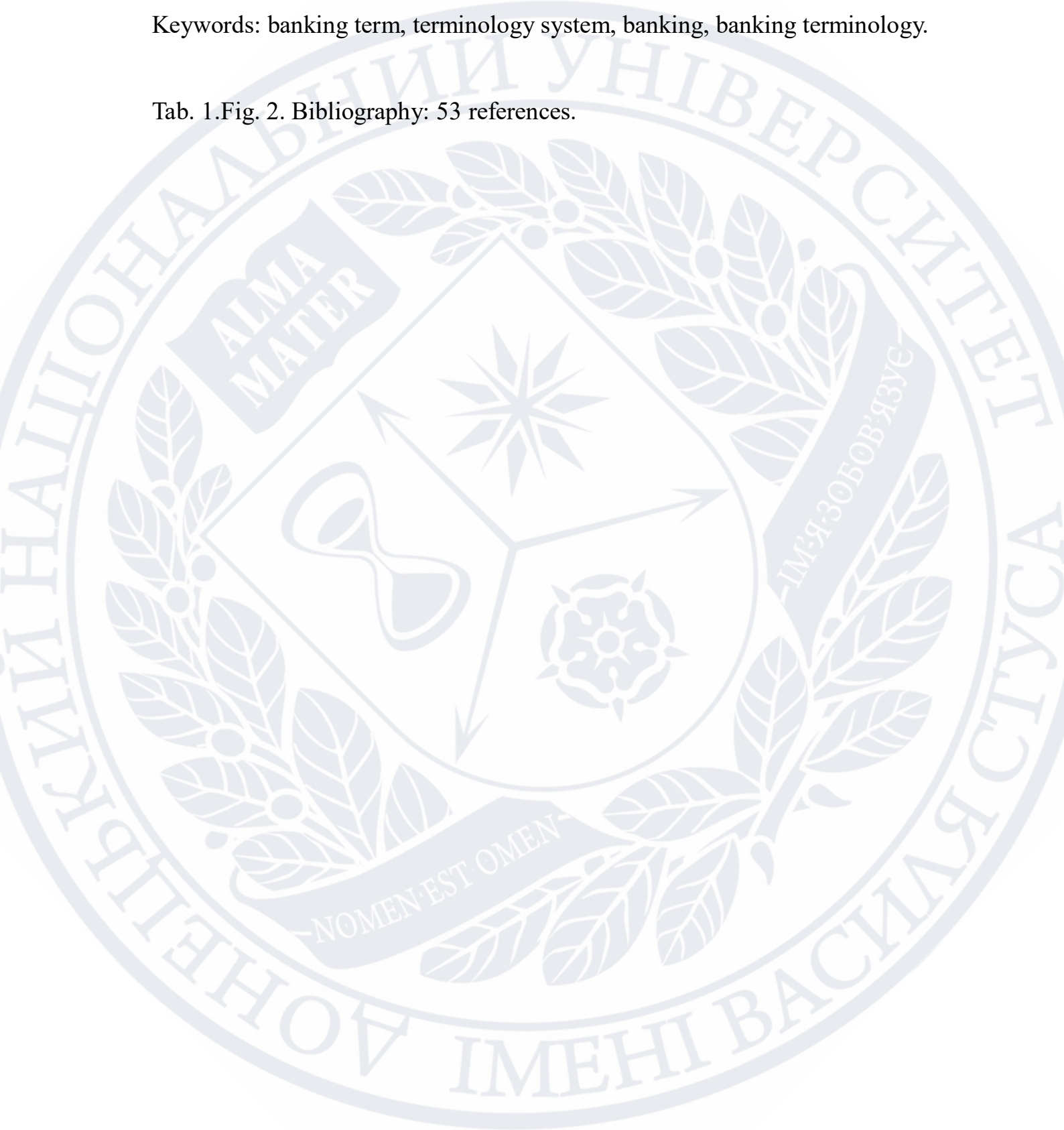
Modern terminology of banking: structure, semantics, features of codification. Specialty 035.10 "Applied Linguistics". Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification work explores the lexical, semantic, structural, and word-formation features of banking terminology, which made it possible to develop the main patterns of term formation and functioning in this field. The theoretical and methodological foundations of modern banking terminological studies are examined, including methods of analysis, classification, and standardization of terms. A detailed

classification of banking terms was conducted based on thematic groups, morphological structure, number of components, and functional characteristics.

Keywords: banking term, terminology system, banking, banking terminology.

Tab. 1.Fig. 2. Bibliography: 53 references.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ	9
1.1 Поняття терміна в сучасних лінгвістичних концепціях	9
1.2 Термін і слово: спільне та відмінне	12
1.3 Термін і номенклатурний знак: особливості співвідносності	15
1.4 Терміни банківської справи в системі сучасної української термінології	19
1.5 Методи, прийоми та методики дослідження термінології банківської справи	22
Висновок до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ТЕРМІНОЛОГІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ: СИСТЕМА КООРДИНАТ	29
2.1. Основні етапи становлення термінології банківської справи	29
2.2. Джерела термінології банківської справи	37
2.3. Структура термінів банківської справи	42
2.3.1. Однослівні терміни банківської справи	50
2.3.2. Дво- і трислівні терміни банківської справи	52
2.3.3. Чотири-, п'яти- і більше-слівні терміни банківської справи	54
Висновок до розділу 2	57
РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНІ ТА СЕМАНТИКО-ЛЕКСИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ В СИСТЕМІ ТЕРМІНІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ	60
3.1. Тематичне диференціювання термінів банківської справи	60
3.2. Родо-видові зв'язки в системі термінів банківської справи	64
3.3. Семантика тотожності та протиставлення в системі термінів банківської справи	66
Висновок до розділу 3	70
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	74
ДОДАТОК А	81
ДОДАТОК Б	101

ВСТУП

Термінологія є найбільш динамічною частиною лексики у більшості сучасних мов, яка постійно збагачується і видозмінюється, пристосовуючись до сучасних вимог. З виникненням і розвитком нових сфер людської діяльності з'являються нові термінологічні системи. З виникненням і розвитком нових сфер людської діяльності виникають нові термінологічні системи, що є однією з найактуальніших проблем сучасного українського мовознавства.

Упродовж останніх кількох десятиліть науковці активно й різнобічно досліджують питання галузевих терміносистем. Це безпосередньо пов'язано з розвитком різних сфер людської діяльності та відповідним збільшенням обсягу науково-технічних знань. Термінологічна система банківської системи не є винятком. Розвиваючись протягом тривалого періоду часу, банківська система постійно збагачує свою терміносистему новими одиницями, що є як необхідною умовою, так і наслідком розвитку галузі.

Незалежна банківська система України була створена відносно недавно (1991 рік) і розвивалася набагато швидше, ніж основні банківські системи розвинених країн. Навіть в умовах сьогодення банківська система вдосконалюється, що супроводжує за собою розширення термінології даної сфери. Незважаючи на те, що розвиток продовжується, кількість діючих банків в Україні скоротилась. Починаючи з 2014 року, коли кількість банків налічувала 180 штук, відбулося зменшення кількості по 2024 рік. На даний момент в Україні налічується 63 діючих банки.

Оскільки банківська сфера наразі є не від'ємною частиною життя кожного українця, створення термінологічної бази є важливим аспектом як для працівників, так і для суспільства. Багато термінів банківської сфери існують протягом тривалого періоду, але щоденно з'являються нові та модифікуються старі, що потребує уваги та детального вивчення.

Актуальність наукової праці зумовлена загальним напрямом сучасних лінгвістичних досліджень, які спрямовані на вивчення галузевої термінології, зокрема банківської справи. Швидкий розвиток банківської системи та

технологій, постійна модернізація фінансових інструментів і послуг створюють умови для появи нових термінів, які потребують аналізу, осмислення та впорядкування. Водночас виникає необхідність перегляду, уточнення та систематизації термінів банківської системи, що сприятиме покращенню професійної комунікації, забезпеченню термінологічної однозначності та розвитку української науково-технічної мови. Таким чином, дослідження є важливим не лише для розвитку термінологічної науки, а й для вдосконалення комунікаційних процесів у банківській галузі.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі лексико-семантичних та структурних параметрів термінів банківської справи, визначенні їх функціональних особливостей у професійній комунікації, встановленні основних та другорядних шляхів поповнення банківської термінології, а також виявленні тенденцій розвитку й стандартизації термінів у сучасній українській мові. Додатково дослідження передбачає оцінку впливу іншомовних запозичень на формування термінологічної системи банківської галузі та розробку рекомендацій щодо систематизації й уніфікації термінів для забезпечення ефективності використання у науково-практичній діяльності.

Дана мета передбачає виконання таких **завдань**:

- здійснити аналіз наукових напрацювань з термінології, лексикографії та семасіології;
- визначити основні типи і структурні групи системи термінів банківської системи;
- створити базу даних, що відображає лексико-семантичні зв'язки та між класифікованими термінами.

Об'єктом дослідження є терміносистема банківської системи.

Предметом дослідження є семантичні та структурні характеристики сучасних термінів, які використовуються в банківській системі.

Матеріалом дослідження слугували 197 термінів банківської системи, відібраних із словника банківських термінів.

Метою та завданнями роботи обумовлено застосування таких **методів дослідження**:

- компонентний аналіз для вивчення семантичної структури термінів банківської системи та виділення їх основних компонентів — сем;
- тезаурусний аналіз для визначення значення термінологічних одиниць на основі словникових дефініцій;
- метод якісного аналізу для оцінки якісних характеристик досліджуваного матеріалу та ін.

Наукова новизна дослідження мотивована тим, що в магістерській роботі вперше:

- об'єктом лінгвістичного аналізу обрано терміносистему банківської сфери;
- проведенням аналізу досліджуваних термінів з урахуванням їх тематичних та структурних особливостей.

Теоретичне значення магістерського дослідження відбувається обґрунтуванням статусу терміна банківської системи та розкриттям його диференційних ознак і внутрішніх семантико-парадигмальних зв'язків.

Практичне значення проведеного терміну дослідження зумовлено можливістю використання його результатів у процесі викладання лексикології сучасної української мови за освітньою програмою «Українська мова та література» для рівня бакалавра, а також у лексикографічній практиці під час викладання спеціалізованого словника банківської системи.

Апробація роботи. Окремі положення магістерської роботи було опубліковано у журналі Бирко Є.О. Сучасна термінологія банківської справи: структура, семантика, особливості кодифікації // «Інформаційний портал «Репортер» - 2024.

Структура магістерської роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (53 позиції), одного додатку, що містить словник основних

термінів банківської системи (198 термінів). Загальний обсяг магістерської роботи становить 110 сторінок, основний текст – 74 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

1.1 Поняття терміна в сучасних лінгвістичних концепціях

Хоча термінознавство вже досить давно функціонує в системі мовознавчих наук, досі не розроблено загальноприйнятого та вичерпного визначення терміна.

Поняття «термін» є одним із фундаментальних у філології. Його зміст та функції неодноразово досліджувались науковцями різних поколінь. У період з 2014 по 2024 роки відбулися певні зрушення у розумінні цього поняття, пов'язані з розвитком лінгвістики, комп'ютерних наук та інших суміжних дисциплін.

О.О. Тараненко розглядає термін як елемент мови спеціальної сфери, що має суворо обмежене значення і використовує для передачі наукової інформації. Він акцентує, що термінологічна одиниця виконує номінативну та когнітивну функції, допомагаючи структурувати знання про об'єкти, процеси чи явища [50, с. 12].

Л.В. Складенко визначає термін як лексему зі специфічним значенням, що є незамінною частиною наукової мови, і надає йому властивості точної семантичної обмеженості. Складенко підкреслює роль терміна у професійній комунікації та його відмінність від загальновживаних слів [2, с. 45].

І.Я. Андрущенко звертає увагу на процес стандартизації термінів, вважаючи, що термін має бути не лише точним, а й уніфікованим для уніфікації різночитань у спеціалізованих текстах. Науковець розглядає термін як ключовий елемент у розвитку термінологічних систем [3, с. 33].

У сучасній філології науковці починаються основні ознаки терміна, зокрема однозначність, системність, дефінітивність, стандартизованість, лаконічність і стильову нейтральність. О.О. Тараненко підкреслює, що термін має бути *однозначним* і *дефінітивним*, що дає змогу йому точно передавати конкретні наукові поняття, а також вписуватися в терміносистему, яка формує загальний понятійний апарат галузі знань [49, с. 98]. Л.В. Складенко звертає увагу на *лаконічність* і *стильову нейтральність*, які створюють умови, зручні

для професійного спілкування, оскільки вони внесуть емоційного забарвлення, що сприяє об'єктивному і зрозумілому переданню змісту [34, с. 30]. І.Я. Андрушенко наголошує на *стандартизованості та системності* термінів, які забезпечують їх уніфіковане використання, зокрема для уніфікації різночитань у спеціалізованих текстах, та підкреслює значення системного підходу до побудови терміносистем у межах певної галузі знань [4, с. 23].

Варто зазначити, що серед мовознавців тривають активні дискусії щодо статусу й місця термінології в межах лексичної системи мови. Більшість дослідників аналізують термінологію як частину літературної лексики, виділяючи її як спеціалізований шар, що виконує функції наукової комунікації та передачі точних знань. Такий підхід підкреслює цінність термінології для літературної мови, вказуючи на її стандартизацію та відповідність літературним нормам. Проте окрема група науковців ставить під сумнів це підтвердження, відносячи термінологічну лексику за межі літературної мови. Вони аргументують, що специфіка термінів, їх обмежена функційність та залежність від певної галузі знань, роблять їх більш схожими на спеціалізовані мовні системи, які не підлягають загальним правилам літературної мови. Це питання залишається відкритим для подальших досліджень і продовжує формувати науковий дискурс у галузі філології.

Необхідно підтримувати тісний зв'язок між термінологічною та загальновживаною лексикою, які постійно взаємодіють, обмінюючись лексичним матеріалом, що певною мірою зумовлює їхнє взаємне наближення.

Цей зв'язок яскраво ілюструє явище детермінації, детально описане О.А. Литвинком. Він зазначає, що розвиток термінології в мові відбувається циклічно, у формі «спіралеподібного» процесу. Первісно терміни формуються на основі загальновживаної лексики, що адаптується до потреб певної науки чи технічної галузі відповідно до мовних законів і концептуальної системи конкретної дисципліни. Згодом ці терміни повертаються до загальної мови, набуваючи зміненого, часто ширшого значення. Такий процес розвитку терміна можна

схематично зобразити як: загальна мова → термінологія → загальна мова [35, с. 52].

Таким чином, термін має подвійну природу: виступає як одиницею спеціальної термінологічної системи, так і елементом лексичної системи конкретної мови. Водночас важливо зазначити, що дослідження міжгалузевих омонімів до слова «термін» (у межах філософської, логічної, економічної, біологічної та інших терміносистем), засвідчують, що в кожній галузі науки тлумачаться по-різному. А.І. Лаврищев пояснює цей феномен так: «Кардинальні відмінності в описі одного й того ж слова в різних науках можна пояснити тим, що дослідники, які представляють окремі наукові дисципліни, аналізують зміст термінів як частину конкретної терміносистеми, враховуючи загальні проблеми своєї галузі знань» [33, с. 18].

Відмінності між термінами стають особливо очевидними при порівнянні їх диференційних ознак у різних наукових сферах, наприклад, між біологічними та лінгвістичними термінами. А.В. Крижанівська у своїй статті «Як відрізнити термін від нетерміна» пропонує виокремити характерні риси терміна на прикладі біологічної термінології, до яких належать такі особливості:

- термін має бути максимально точним;
- він служить для позначення родових і видів понять;
- термін завжди функціонує в межах певної класифікаційної групи, тобто належить до конкретної терміносистеми;
- у межах однієї терміносистеми терміни можуть утворювати синонімічні зв'язки [30, с. 45].

Утім, мовознавець зазначає, що модель диференціації термінів, яка базується на ієрархічній класифікації як основному способі визначення термінологічності, стає менш ефективною для нових галузей науки. А.В. Крижанівська пояснює це так: «Оскільки в системі галузевої термінології постійно змінюються і перерозподілюються, необхідний підхід, який охоплює більше аспектів» [30, с. 45]. Як альтернативу, вона пропонує створення сучасних тезаурусів, що дозволяють визначити класифікаційні ознаки та нормативність

термінів на основі аналізу конкретних текстів у певний синхронний момент розвитку мови.

1.2 Термін і слово: спільне та відмінне

Зважаючи на те, що слово виступає базовою і водночас найменшою одиницею термінологічної системи, актуальним завданням є визначення особливих характеристик терміна шляхом його зіставлення із загальновживаним словом. Таке порівняння дає змогу виявити відмінності між ними, однак, на відміну від загальновживаного слова термін має точне і конкретне значення, яке обумовлено його функцією в науковій або професійній сфері. Термінологічні слова спрямовані на однозначне і точне вираження понять, тоді як загальновживані слова часто мають ширше значення та можуть включати в себе прямі та переносні. Аналіз подібностей і відмінностей між термінами і загальновживаними словами дає змогу краще зрозуміти специфіку терміносистеми, її структуру та роль у передачі спеціалізованих знань.

Л.В. Складенко наголошує, що терміни, на відміну від загальновживаних слів, характеризуються точністю та однозначністю, оскільки їх головне призначення — забезпечувати чіткість і точність у науковій комунікації. Він звертає увагу на те, що, на відміну від звичайних слів, можуть бути багатозначними і стилістично варіативними, терміни мають мати чітку і стабільну визначеність, зрозумілу вузькому колу фахівців. Це надає термінам можливість уникати неоднозначності, притаманної загальновживаній лексики, і виконувати роль однозначної персони [35, с. 32].

Хоча терміни часто запозичуються із загальновживаної лексики, вони, як зазначає І.Я. Андрушенко, проходять процес адаптації, під час якого набувають спеціалізованого значення і стають частиною системи понять конкретної наукової галузі [4, с. 23].

Між терміном і загальновживаним словом існує подвійна взаємозалежність: слово загального вживання набуває нового значення, коли його починають уживати як термін, а потім, коли воно усталюється в ролі

терміна, його значення може змінитися і вже зовсім не нагадувати початкового. Проте можлива і зворотна ситуація, коли термін може й не мати вузького особливого значення, а розширює свою семантику, виступає у значенні, яке виходить за межі спеціального вжитку, і термін може набувати функції загальновживаного слова [43, с. 84].

Зважаючи на це, можна відзначити, що стандартизація й адаптація термінів не лише сприяють їх точності, але й відіграють важливу роль в ефективному обміні знаннями, запобігаючи мовним розбіжностям і забезпечуючи послідовність наукових дискусій та публікацій.

Зосереджуючись на функційних відмінностях між терміном і загальновживаним словом, А.В. Крижанівська зазначає, що термін має чітко окреслені межі значення, які пов'язані з конкретною терміносистемою. Натомість звичайні слова характеризуються більш вільним значенням і можуть набувати різних смислових відтінків залежно від контексту. Дослідниця вважає, що ключовим аспектом терміна є його роль у позначенні вузького кола понять у рамках певної класифікаційної групи [30, с. 45].

У словнику лінгвістичних термінів, складеному Д.І. Ганичем та І.С. Олійником, слово визначається як «мінімальна структурно-семантична одиниця мови, що виражає своїм звуковим складом поняття про предмети, процеси, явища дійсності, їхні ознаки або відношення між ними; слово може вільно відтворюватися в мовленні і використовується для побудови висловлювань» [5, с. 156].

Проаналізувавши визначення слова, можна виокремити його основні диференційні ознаки, які відрізняють слово від інших мовних одиниць:

- слово є найменшою самостійною одиницею мовлення;
- воно має певне граматичне оформлення;
- слово виражає конкретне поняття;
- слово вільно відтворюється у мовленні.

А.П. Грищенко у своїй роботі також виділяє характерні ознаки слова, серед яких:

- лексичне значення;
- номінативна функція;
- відокремлено-оформленість;
- внутрішньоструктурна цілісність;
- позиційна рухливість [8, с. 189].

Б.М. Головна відзначає, що як терміни, так і загальноновживані слова мають спільні ознаки. Усі вони є смисловими одиницями мови, на відміну від фонем і складів, і вільно відтворюються, тобто не потребують обов'язкового поєднання з конкретними одиницями. Крім того, ці слова зберігають цілісність і подільність, чим відрізняються від фонем, а також є найменшими одиницями, які можуть вільно відтворюватися у мовленні, на відміну від словасполучення. Вони використані для створення висловлювань та є засобом комунікації [16, с. 11].

Згідно з лінгвістикою, слово — це основна одиниця мовлення, що має значення та може самотійно або в комбінації з іншими словами утворювати речення. Визначення включає слова поняття його фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури. Наприклад, у роботах таких лінгвістів, як Ноам Хомський, слово розглядається як складова частина граматичної системи мови, яка виконує певну функцію в реченні.

Філософи, такі як Людвіг Вітгенштейн, розглядали слово як частину мовної гри, яка набуває значення лише в контексті використання. Це підкреслює динамічний характер слова та його залежність від соціальних і культурних контекстів.

У когнітивній науці слово не знайшлося тільки мовним знаком, а й ментальною репрезентацією, що показує концептуальні знання. Науковці, такі як Джордж Лакофф, досліджували, як слова активують певні концепти в свідомості людини і як вони взаємодіють з іншими частинами знань.

У семантиці слова додатково через його значення, яке може включати денотативне (пряме) та коннотативне (додаткове) значення, можна простежити внутрішні зв'язки та співвідносність прямих і непрямих значень. Семантики, такі як Олександр Печорін, наголошують на тому, що значення слова формується не

тільки його лексичним змістом, але й контекстом, у якому вживається. Це означає, що значення слова може змінюватись залежно від ситуації.

У термінології слово розглядається як одиниця, що виконує певну функцію в конкретній професійній сфері. Науковці, такі як К. Костянтинова, вказують на важливість точного визначення термінів для забезпечення однозначності у професійній комунікації.

Таким чином, поняття "слово" має багатогранний характер і залежить від вивчення контексту. Це робить його об'єктом для дослідження в різних галузях науки.

Складність у розрізненні вказаних лексичних систем зумовлена, насамперед, відсутністю чіткої межі між загальноновживаними словами й термінами, оскільки вони перебувають у постійній взаємодії. Варто зазначити, що існують різні точки зору на природу цієї взаємодії: деякі науковці вважають, що всі терміни спочатку були загальноновживаними словами, тоді як інші стверджують, що всі загальноновживані слова колись були термінами, і з часом частина з них увійшла в широкий обіг. У будь-якому випадку, процес переходу загальноновживаних слів у термінологічну лексику (термінологізація), а також явище детермінологізації термінів, що призводять до їхнього використання як загальних слів, є безперервним.

1.3 Термін і номенклатурний знак: особливості співвідносності

Окрім термінів, у науковій літературі для позначення певних наукових понять використовуються номени, або номенклатурні знаки (одиниці/назви/терміни/найменування/позначення/слова/утворення/лексеми), семантична структура яких визначається особливостями номінації об'єктів. Номенклатурне позначення, подібно до терміна, є одиницею спеціальної лексики, що пояснює їхню схожість у структурному, семантичному та функціональному аспектах. Це підкреслює важливість проблеми розрізнення термінології та номенклатури, а також виділення диференційних ознак терміна через порівняння з номенклатурними знаками.

У словнику лінгвістичних термінів, складеному Д.І. Ганичем та І.С. Олійником, термін «номенклатура» визначається як «сукупність назв, які використовуються в певній галузі науки, техніки, виробництва тощо для позначення об'єктів, на відміну від термінології, що також охоплює позначення абстрактних понять і категорій» [5, с. 156].

Схожа дефініція наведена в енциклопедії української мови: «Номенклатура — це сукупність назв (номенів) конкретних об'єктів певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо, на відміну від термінів, які позначають певні абстрактні поняття в цих галузях».

Уперше термінологію та номенклатуру розмежував англійський вчений В. Уевел (W. Whewell) у середині XIX століття. Він звернув увагу на те, що термінологія стосується спеціалізованих слів, які використовуються для позначення абстрактних понять, тоді як номенклатура охоплює сукупність назв конкретних об'єктів у певних галузях знань. Це розрізнення стало важливим кроком у розвитку науки та техніки, оскільки дозволило чіткіше організувати наукові знання та забезпечити точність комунікації серед фахівців. Уевел підкреслив значення чіткої системи назв для систематизації знань, що стало основою для подальших досліджень у цій сфері.

Вперше термінологічні та номенклатурні одиниці в технічних, а не природничих термінологічних системах, розмежував Г. Винокур. Ця диференціація швидко знайшла підтримку в мовознавстві, проте в сучасній лінгвістиці вона набула низки специфічних рис. Винокур підкреслив важливість розуміння різниці між термінами, які використовуються в технічних дисциплінах, та номенклатурними одиницями, що стосуються конкретних об'єктів. У результаті, в сучасних дослідженнях з'явилося більше уваги до особливостей термінології в різних галузях науки, таких як медицина, юриспруденція, технології тощо, що дає змогу більш точно класифікувати та аналізувати спеціалізовані знання. Ця диференціація стала основою для розвитку нових методів і підходів до вивчення терміносистем, враховуючи їхню динамічну природу і вплив на наукову комунікацію.

Номенклатурний знак виступає символом, який позначає певний об'єкт, не вимагаючи надання дефініції, на відміну від терміна. Він характеризується точністю лексичного значення та безпосереднім зв'язком із предметом об'єктивної реальності. А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бон Даренко та ін. у своїй праці зазначають, що номенклатурні слова, хоча й пов'язані з поняттями, є більш номінативними. На противагу цьому, терміни тісно пов'язані з науковими поняттями; для кожної науки (в межах певного напрямку) вони мають чітку кількість і строго пов'язані з поняттями цієї науки, адже словесно відображають її систему понять [39, с. 106].

Науковець неодноразово підкреслював важливість розрізнення термінології та номенклатури, окреслюючи кілька основних відмінностей, які слугують підставою для цього розмежування у своїй статті:

- Номенклатура виконує винятково номінативну функцію, що дає змогу їй бути заміненою цифрами, літерами, графічними знаками або іншими позначеннями. У свою чергу, термінологія формує систему понять конкретної галузі, що надає їй більш складного семантичного навантаження.
- Номенклатура може включати одиниці до певної категорії на основі аналогії, тоді як термінологія має більш складну структуру, що дає змогу їй класифікувати лексичні одиниці та узагальнювати систематику науки.

Отже, відмінності між термінологічною та номенклатурною одиницею виявляються не лише на семантичному, а й на структурному рівні. Номен, на відміну від терміна, має значно більше засобів матеріального вираження, таких як цифри, літери, графічні знаки тощо, але його зв'язок із поняттям є іншим. Попри загальновизнані відмінності в значенні та структурі номена й терміна, питання їх розмежування в сучасному мовознавстві залишається відкритим. Протягом багатьох десятиліть у термінознавчих працях неодноразово піднімалися та обговорювалися питання, пов'язані з номенклатурою. Однак і досі лінгвістична теорія терміна не виробила єдиного підходу до визначення сутності та місця цих номінативних одиниць у підсистемі спеціальної лексики.

Згідно проведених досліджень, у термінознавстві, номенклатура виступає як перехідна ланка між термінами і власними назвами, які, в свою чергу, протиставляються одна одній як на структурному, так і на семантичному рівнях.

Терміни зазвичай позначають класи предметів, зосереджуючи увагу на їх загальних і суттєвих характеристиках, тоді як власні назви надають іменування унікальним об'єктам, спираючись на їх другорядні та несуттєві ознаки. У свою чергу, номенклатура має свої специфічні риси як у змістовному плані (на зразок терміна, що визначає загальні поняття), так і в плані вираження (на зразок власної назви, що акцентує на несуттєвих, часткових характеристиках).

Сьогодні номенклатура та її основна одиниця — номен — можуть як протиставлятися терміносистемі та термінам, так і бути зарахованими до термінології на нижчому рівні. Ця двозначність у розумінні номенклатури свідчить про складність її місця у загальній системі спеціальної лексики. На сучасному етапі розвитку термінознавства залишається багато невирішених питань, які стосуються формування поняття «номен». Зокрема, необхідно чітко визначити його роль у структурі спеціалізованої лексики, а також описати основні характеристики номенклатурного знака. Дослідження цих аспектів важливе для кращого розуміння механізмів функціонування термінологічних систем, а також для розробки ефективних методів класифікації та стандартизації термінів у різних наукових дисциплінах.

Отже, порівнюючи термін і номен, можна дійти висновку, що обидві одиниці мають багато спільних характеристик, таких як функція позначення об'єктів та участь у процесах номінації. Однак у певних аспектах, зокрема в структурі, семантиці та функційних особливостях вони суттєво різняться.

Терміни зазвичай використовуються для позначення класів предметів або абстрактних понять, ґрунтуючись на їх суттєвих ознаках. Вони забезпечують точність та однозначність у науковій комунікації, виконуючи роль зв'язного елемента між знанням і мовою. Номени, з іншого боку, фокусуються на конкретних об'єктах і мають більш вільний зв'язок із поняттями, оскільки їх призначення часто полягає у простому ідентифікуванні.

Ця відмінність зумовлює необхідність розрізнення терміна і номенів в контексті термінознавства. Адекватне усвідомлення їхніх специфічних рис та ролі у мовній системі є важливим для створення чітких і ефективних термінологічних систем, що, в свою чергу, сприятиме покращенню комунікації в науковій та професійній сферах.

1.4 Терміни банківської справи в системі сучасної української термінології

У сучасному світі, де фінансові послуги та банківська діяльність займають важливе місце в економіці, термінологія банківської справи відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної комунікації між фахівцями галузі, клієнтами та державними структурами. Термінологічні одиниці у банківській справі не лише відображають специфіку фінансових інститутів, але й формують уявлення про складні економічні процеси, з якими стикаються як професіонали, так і звичайні громадяни.

Розвиток банківської термінології в Україні тісно пов'язаний із глобалізацією фінансових послуг та інтеграцією в міжнародні фінансові системи. З огляду на постійні зміни в економічному середовищі, виникає необхідність у актуалізації термінів, їх адаптації до нових реалій та умов. Крім того, існуючі терміни можуть зазнавати змін, пов'язаних із розвитком нових технологій, правових норм і стандартів, що вимагає постійного моніторингу та вдосконалення терміносистеми.

Важливим аспектом дослідження термінів банківської справи є вивчення їхньої структури, семантики та функцій у контексті сучасної української мови. Аналіз термінології дає змогу не лише зрозуміти специфіку галузі, але й виявити проблеми, пов'язані з використанням термінів, їх дублюванням, синонімією та відсутністю чітких визначень. Це вказує на необхідність подальшого вивчення термінологічних одиниць та їх узгодження з міжнародними стандартами.

У своїй статті А. В. Шаповал, розглядає сучасний стан термінології в банківській сфері, зосереджуючи увагу на численних проблемах, що виникають

внаслідок застарілості деяких термінів. Автор вказує, що багато термінів, які використовуються у фінансових установах, не лише втратили свою актуальність, але й не відображають сучасних реалій банківської діяльності. Це створює перешкоди для ефективної комунікації як серед фахівців, так і між банками та їх клієнтами [19].

Шаповал зазначає, що недостатня стандартизація термінів у банківській системі призводить до неоднозначності в їхньому трактуванні. Це питання є особливо актуальним у контексті інтеграції української банківської системи в міжнародний фінансовий простір, де важливо дотримуватись єдиних стандартів термінології [19].

Важливим аспектом дослідження є обговорення необхідності актуалізації термінів відповідно до міжнародних стандартів. Автор підкреслює, що відповідність національної термінології міжнародним нормам не лише покращить розуміння між фахівцями, а й сприятиме підвищенню довіри з боку клієнтів до банківських установ. Шаповал рекомендує розробити єдину термінологічну базу, що дозволить уникнути плутанини та забезпечити чіткість у використанні термінів у різних контекстах [19].

У своїй роботі Дзюбенко, О. В. детально аналізує терміни, що використовуються в банківській діяльності, зокрема їх класифікацію на основі різних критеріїв. Автор підкреслює, що правильна класифікація термінів є ключовим аспектом для покращення комунікації між фахівцями в цій сфері. Зокрема, Дзюбенко наголошує на необхідності чіткого розуміння термінів для уникнення непорозумінь у професійних діалогах, які можуть призвести до помилок у фінансових операціях та обслуговуванні клієнтів [13].

Дослідження також звертає увагу на проблему неоднозначності деяких термінів, що вживаються в контексті банківських послуг. Дзюбенко аналізує приклади термінів, які можуть мати різні значення в залежності від ситуації або контексту, що ускладнює їх застосування у практиці. Автор пропонує шляхи для вирішення цих проблем, зокрема шляхом розробки рекомендацій для

стандартизації термінології, яка сприятиме однозначному розумінню термінів серед фахівців [13].

О. С. Кравченко, зазначає, що аналіз конкретних прикладів термінів, вжитих у банківській практиці, показує їхню неузгодженість у різних джерелах, що ускладнює роботу спеціалістів. У своїх висновках автор підкреслює важливість розробки єдиної термінологічної системи, яка забезпечувала б зрозумілість та ефективність комунікації між банківськими працівниками та клієнтами [28].

З метою вдосконалення термінологічної системи Кравченко пропонує низку рекомендацій, включаючи створення централізованої бази термінів, розробку методичних рекомендацій для їх використання та навчання фахівців з актуальних термінів. Ці пропозиції можуть суттєво підвищити ефективність терміносистеми в банківській справі та забезпечити кращу взаємодію між учасниками ринку [28].

Аналіз сучасної термінології банківської системи показує, що це питання залишається актуальним і потребує подальшого дослідження. У працях дослідників виявлено, що терміни, використовувані в банківській діяльності, часто мають застаріле значення, не відображають сучасні реалії та потребують актуалізації відповідно до міжнародних стандартів. Відсутність стандартизації термінів і різноманіття їх трактувань ускладнюють комунікацію між фахівцями та створюють потенційні труднощі для клієнтів.

Крім того, дослідники підкреслюють важливість правильної класифікації термінів, яка допоможе покращити взаємодію між різними учасниками банківської системи. Зокрема, існує потреба у створенні централізованих баз термінів та розробці чітких методичних рекомендацій для їх використання.

На основі проведеного аналізу, можна стверджувати, що для досягнення ефективності в термінологічній системі банківської справи необхідно здійснити ряд заходів, спрямованих на стандартизацію та актуалізацію термінів. Це не лише покращить внутрішню комунікацію між спеціалістами, але й зробить банківські послуги більш доступними і зрозумілими для споживачів.

Таким чином, подальші дослідження у сфері термінології банківської системи повинні фокусуватися на узгодженні термінів, їхньому стандартизованому використанні та інтеграції сучасних концепцій, щоб забезпечити адекватну відповідь на виклики, які постають перед фінансовими установами в умовах швидко змінюваного ринку.

1.5 Методи, прийоми та методики дослідження термінології банківської справи

Сучасний розвиток термінознавства в лінгвістиці поставить перед науковцями завдання знайти найбільш дієві методи для дослідження терміносистем. У зв'язку з постійними змінами в наукових та технічних сферах, а також зростаючими вимогами до точності та однозначності термінології, важливо адаптувати дослідницькі підходи, щоб ефективно відображати ці зміни.

В умовах глобалізації та інтеграції наукових знань терміносистеми стають дедалі більш складними, що потребує нових методик аналізу та класифікації термінів. Наприклад, вивчення термінів у спеціальних галузях, таких як банківська справа, вимагає залучення міждисциплінарних підходів, які об'єднують лінгвістику, економіку, соціологію та інші науки. Це дає змогу не лише систематизувати існуючі терміни, а й сприяти створенню нових, адекватно відображаючи сучасні реалії.

Крім того, розвиток інформаційних технологій відкриває нові горизонти для дослідження терміносистем, що дає змогу використовувати комп'ютерні методи аналізу великих обсягів текстових даних та сприяє більш точному вивченню термінів у різних контекстах. Усе це підкреслює важливість пошуку нових, інноваційних підходів до дослідження терміносистем, щоб забезпечити їх адекватність і відповідність вимогам сучасної науки та практики.

У сучасному мовознавстві представлено різні підходи до інтерпретації та класифікації методів. У загальному сенсі метод можна використовувати як спосіб дії або засіб пізнання; у вузькому контексті – як комплекс способів та прийомів.

У навчальному посібнику за редакцією А.Є. Конверського метод визначається як «шлях дослідження, пізнання або усвідомлений спосіб досягнення певного результату». Це поняття охоплює сукупність правил, принципів, і вимог, що допомагають спрямовувати суб'єкта в процесі вирішення конкретних завдань або досягнення результату в певній галузі діяльності [23].

Методологія певної науки складається з сукупності власне наукових методів, що визначають її дослідницький підхід. Українські мовознавці трактують методологію як учення про наукові методи пізнання, а також як систему принципів, що становлять основу наукових досліджень і обумовлюють вибір пізнавальних інструментів, методів і прийомів. Найточніше, мабуть, методологію можна розглядати як теорію дослідницьких методів та створення наукових концепцій, яка об'єднує знання про підходи, що застосовуються для побудови теорії науки і визначають її стратегію в пізнавальному процесі. Це розуміння методології підкреслює її значення як основи для систематизації наукових методів, що орієнтують дослідників у досягненні чітких і обґрунтованих наукових результатів [31, с.63].

Для вивчення термінів у банківській системі застосовують різні методи, серед яких ключові:

1. **Порівняльний метод** – використовується для аналізу термінів в українській та іноземних мовах, що особливо актуально для інтеграції міжнародних стандартів. Наприклад, дослідження Є. А. Коваленко підкреслюють ефективність порівняльного аналізу для стандартизації термінів
2. **Дефінітивний аналіз** – вивчає змістовні межі понять, виявляючи особливості значень та їх трансформації в часі. Науковець О. В. Гриценко звертає увагу на адаптацію значень під нові банківські процеси
3. **Класифікаційний метод** – використовується для систематизації термінів за різними категоріями. Л. М. Дзюбенко підкреслює його значущість для створення логічної структури банківської терміносистеми
4. **Статистичний метод** – дає змогу виявити частотність використання певних термінів, зокрема для визначення актуальності та застарілості понять.

Цей підхід використовував С. В. Кравченко для вивчення популярності нових банківських термінів у зв'язку з цифровізацією

5. **Метод компонентного аналізу** – використовується для детального аналізу семантичних складових термінів.

6. **Дескриптивний метод** – його використовують для опису структурних і семантичних характеристик термінів. Цей метод включає аналіз словникових дефініцій, походження та граматичних властивостей термінів. Використовується науковцями, як-от Іванченко, який детально описує класифікаційні ознаки банківських термінів [20].

7. **Порівняльно-зіставний метод** – застосовується для виявлення спільних та відмінних рис банківських термінів у різних мовах, зокрема англійській та українській, а також для інтернаціоналізованих понять. Наприклад, О. Ляшенко у своїх роботах порівнює англomовну та українську банківську термінологію, зокрема під час адаптації міжнародних банківських стандартів.

8. **Семантичний аналіз** – дає змогу досліджувати значення та еволюцію термінів у банківській сфері. Цей метод використовується для визначення специфічних значень банківських термінів, таких як «депозит», «інвестиції». Його застосовують науковці, як-от Зубарева, яка досліджує семантичні відтінки понять у фінансовій термінології.

9. **Контекстуальний аналіз** – допомагає зрозуміти функції термінів у різних комунікативних ситуаціях, як-от у нормативних документах або в професійному спілкуванні. Цей метод активно використовується Євтушенко для аналізу застосування банківських термінів у нормативно-правових документах та медіа.

Методологічний інструментарій сучасних досліджень банківської термінології є надзвичайно потужним і багатогранним. Дослідження термінологічної системи банківської сфери, яке спирається на методи з гуманітарних і точних наук, дає змогу здійснювати глибокий і об'єктивний аналіз мовного матеріалу, що розширює можливості для нових наукових відкриттів.

Аналіз термінів банківської сфери є складним, багатоступеневим процесом, який охоплює кілька етапів. На першому етапі відбувається формування теоретичної бази дослідження та визначення ключових банківських термінів із профільної літератури. Цей етап вимагає застосування загальнонаукових методів, таких як описовий метод, методи індукції та дедукції, узагальнення. Використання цих методів дає змогу виділити основні теоретичні відомості з обраної теми, що забезпечує ґрунтовний аналіз і дає змогу визначити головні закономірності та визначення, характерні для термінології банківської системи.

Другий етап дослідження передбачає комплексний аналіз структурних особливостей банківських термінів, що базується на методах опису та класифікації, морфологічного аналізу, а також застосуванні статистичних методів. Такі підходи сприяють класифікації термінів за структурними групами, їхньому аналізу в межах цих груп і виявленню кількісного співвідношення між термінами різної структури.

На третьому етапі дослідження банківської термінології були застосовані лексикографічний метод, описовий метод, контекстний аналіз, метод класифікації та метод логіко-понятійного аналізу словникових дефініцій. Використання цих методів сприяло дослідженню семантичних особливостей банківських термінів, виявленню лексико-семантичних зв'язків у банківській терміносистемі, а також дозволило детально розглянути змістові відтінки термінів у різних контекстах.

Завершальний, четвертий етап дослідження був спрямований на всебічне узагальнення отриманих результатів, що дозволило не лише систематизувати проведenu роботу, але й оцінити її наукову та практичну значущість. У процесі цього етапу було виділено ключові висновки, які стосуються лексико-семантичних, структурних і словотвірних особливостей банківської термінології, а також встановлено основні тенденції її розвитку в умовах сучасного мовного середовища. Особлива увага приділялася визначенню перспектив подальшого дослідження, зокрема, щодо стандартизації та уніфікації термінів, аналізу впливу

іншомовних запозичень і розвитку термінології в контексті цифровізації банківської системи. Цей етап також включав оцінку можливостей практичного застосування отриманих результатів у створенні спеціалізованих словників, навчальних матеріалів і вдосконаленні професійної комунікації у банківській сфері.

Висновок до розділу 1

Сфера банківської справи продовжує активно розвиватися, що зумовлює необхідність стратифікації та уніфікації термінології в цій галузі, адже вона виступає ключовим інструментом професійної комунікації. Швидке впровадження нових технологій, цифровізація банківських послуг і зростання кількості фінансових інструментів вимагають систематизації термінів, що забезпечить їхню точність, однозначність та універсальність у використанні. Водночас сучасне мовознавство лише частково торкається проблематики терміносистеми банківської діяльності, що свідчить про потребу у фундаментальних дослідженнях, які закладуть основи для її всебічного аналізу.

Банківські терміни повинні відповідати низці важливих вимог, серед яких інтеграція у специфічну термінологічну систему, чіткий зв'язок з визначеними науковими поняттями, лаконічність, системність і відповідність мовним нормам. Особливо важливо враховувати відмінності між термінами, номенами та загальновживаними словами, адже терміни утворюють окрему лексичну групу, яка виконує унікальну функцію в професійній комунікації. Їхня специфічність полягає у відображенні точних знань, системності вживання та обмеженості у сфері функціонування.

Вивчення терміносистеми банківської діяльності потребує аналізу джерел, які містять відповідну термінологію. До таких джерел належать наукові статті, навчальні підручники, нормативно-правові акти, стандарти, методичні матеріали, а також професійні словники. У цих джерелах терміни класифікуються за тематичними групами, систематизуються відповідно до їхньої функції у фінансовій сфері та розкривають особливості функціонування

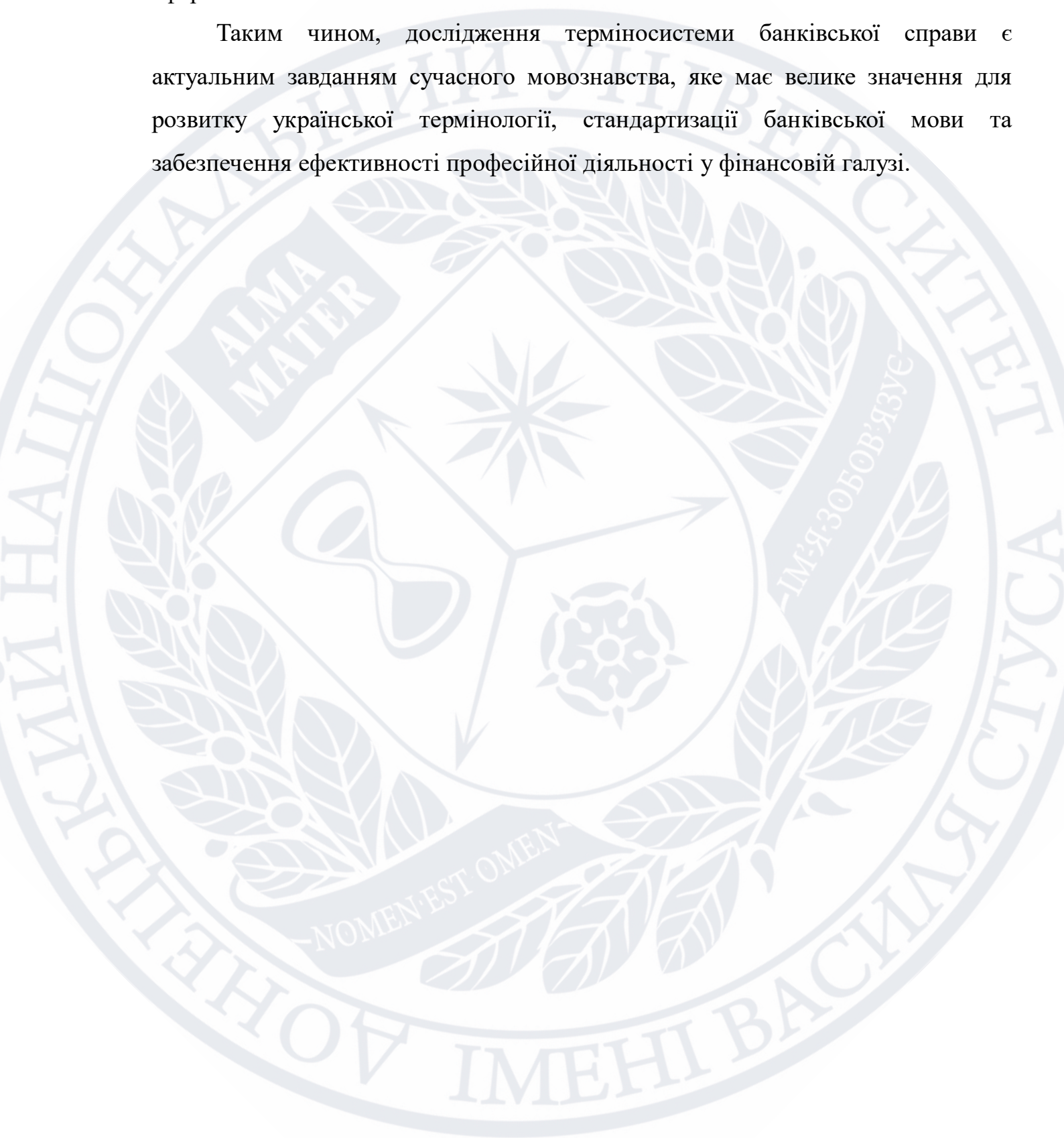
банківських послуг. Аналіз таких матеріалів дає змогу краще зрозуміти внутрішню структуру терміносистеми, виявити закономірності формування термінів, їхню еволюцію та сфери застосування у професійному середовищі.

Методи дослідження банківської термінології охоплюють широкий спектр підходів, що дозволяють отримати повну картину її структури та особливостей функціонування. Аналітичний метод забезпечує глибокий аналіз значень термінів і їхнього контексту. Історичний метод дозволяє простежити розвиток термінів у динаміці, від їхнього виникнення до сучасного стану. Метод компонентного аналізу застосовується для виділення складових частин термінів та їхньої семантичної ролі. Контекстний метод допомагає дослідити особливості вживання термінів у різних ситуаціях. Лексикографічний метод сприяє створенню термінологічних словників, що є важливими інструментами стандартизації. Метод діахронного аналізу виявляє зміни в значеннях і структурі термінів у часі. Кількісний метод дає змогу оцінити частотність використання термінів. Метод класифікації дозволяє групувати терміни за певними ознаками. Логіко-поняттєвий аналіз допомагає встановити логічні зв'язки між поняттями. Морфемний і словотвірний аналіз спрямований на вивчення способів утворення термінів. Метод суцільної вибірки забезпечує охоплення всіх доступних текстів для виявлення термінів. Описовий і статистичний методи сприяють аналізу отриманих даних та формулюванню висновків.

Дослідження терміносистеми банківської справи є складним і багатогранним процесом, який включає декілька етапів. На першому етапі визначаються теоретичні засади дослідження, аналізується наявна література та окреслюються основні завдання. Другий етап охоплює збирання матеріалу, його систематизацію та класифікацію. На третьому етапі здійснюється аналіз термінів із використанням відповідних методів, виявлення їхніх особливостей та узагальнення отриманих результатів. Четвертий етап полягає у формулюванні висновків, розробці рекомендацій для подальших досліджень та практичного застосування результатів, зокрема у створенні спеціалізованих словників,

удосконаленні термінології та покращенні професійної комунікації у фінансовій сфері.

Таким чином, дослідження терміносистеми банківської справи є актуальним завданням сучасного мовознавства, яке має велике значення для розвитку української термінології, стандартизації банківської мови та забезпечення ефективності професійної діяльності у фінансовій галузі.

РОЗДІЛ 2. ТЕРМІНОЛОГІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ: СИСТЕМА КООРДИНАТ

2.1. Основні етапи становлення термінології банківської справи

Сучасний стан банківської справи є наслідком тривалого розвитку цивілізацій і націй. У різні історичні періоди банківська діяльність набувала різних форм, а розширення банківських операцій, послуг і продуктів відбувалося поступово, відповідно до еволюції грошово-кредитних відносин. Історія банківської справи тісно пов'язана з розвитком банківських установ і виникненням грошей. Хоча точні дані про перші банківські установи та характер їх позичкових операцій відсутні, історичні свідчення вказують на те, що перші банківські операції з обміну грошей мали місце ще близько двох тисяч років до нашої ери в Стародавній Греції (IV ст. до н.е.), у Стародавньому Вавилоні (VI ст. до н.е.), а також у Стародавньому Єгипті та Римі.

Термін «банк» походить від італійського слова «banco», що в перекладі означає «конторка», «лава» або «стіл», за яким відбувався обмін грошей. Французьке «bancue» вказує на «скриню», що підкреслює функцію зберігання цінностей. На багатьох мовах світу термін «банк», завдяки спільному кореню, має схоже значення: bank (англійська, німецька), banco (італійська, іспанська), bancue (французька). Вже в XII столітті в Генуї міняйлів почали називати банкірами (banceri) [52].

Українська фінансова термінологія має давнє походження, що простежується ще з періоду Київської Русі. У мовленні монастирських книг, купчих і дарчих записів, реєстрах майна та приватних листах можна знайти окремі слова, які стали основою для формування цієї галузевої терміносистеми. До таких слів належать терміни, як *мит*, *куни*, *данина (дань)*, *мостове*, *порядне*, *перевоз*, *печать* тощо. В основному це назви зобов'язань і зборів, які спочатку мали натуральний, а потім грошовий характер, і сформувалися на основі загальноновживаних слів [51].

Писемні джерела Київської Русі виділяють п'ять основних елементів давньоруської грошової системи: *гривня, куна, ногата, резана та вевериця (векша)*. Аналіз грошових співвідношень у збірнику основних законів давньої Русі, відомому як «Руська Правда», дозволив дослідникам реконструювати систему грошової лічби в XI столітті, за якою гривня дорівнювала 20 ногатам, 25 кунам та 50 резанам. Проте, у XII-XIII століттях, внаслідок змін в обігових монетах, це співвідношення зазнало коригування [41].

Інші дослідники, вивчаючи писемні джерела, зазначають, що розмінні номінали в українській грошовій системі могли бути пов'язані з підрахунком хутра куниць і білок, що знайшло відображення у термінах «куна» та «вевериця». Також термін «ногата», який, за фінським «ногать» (нохат), означає «шкіра» або «хутро», ймовірно, пов'язаний із цими торговими одиницями [41].

Хутро в багатьох регіонах світу стало однією з найбільш поширених форм товаро-грошей. Будучи основним елементом товарообміну й мірою вартості ще в до монетному обігу, хутро, поряд з монетами, зберегло свою роль товаро-грошових одиниць і в більш пізні часи. Усталенні назви для розмінних одиниць, які виконували функцію товаро-грошей, тривалий час залишалися в пам'яті населення та перейшли на металеві гроші, що свідчить про глибокі культурні та економічні зв'язки між різними формами грошей [41].

Відомо, що існувало кілька видів податків, які називалися «куниця», що підтверджує ще одну функцію товаро-грошей як платіжних одиниць. Наприклад, у XI столітті в Англії, з її розвинутим монетним карбуванням, місто Честер сплачувало річний податок хутром куниці. У Києві в 1499 році за право торгівлі харчовими продуктами необхідно було сплатити податок-куницю, що в еквіваленті дорівнювало 12 грошам: «тот маст дати осьмнику (уряднику воєводи у торгових і торгово-судових справах) куницю дванадцять грошей» [41].

Крім того, існує припущення про можливий зв'язок терміна «куна» з римською монетою. Цей термін, як зазначається, був відомий не лише слов'янам, а й іншим народам, де обігалися римські денарії. Це свідчить про культурні та економічні зв'язки, які існували між народами через грошові системи, що

розвивалися паралельно. Таким чином, вивчення походження та еволюції терміна «куна» не тільки збагачує наше розуміння фінансової термінології, але й відкриває нові аспекти міжкультурних взаємозв'язків у сфері економіки.

У давній Русі термін «скот» використовувався не лише для позначення худоби, але й для вказівки на гроші, тоді як «скотниця» відносилася до казни. Дослідники припускають, що ці терміни походять від давнього індоєвропейського кореня, що узагальнював різні види майна та багатства. В пізніших східнослов'янських мовах це слово збереглося в контексті домашньої худоби, або ж пов'язано з скотарством і його продуктами як мірилом багатства та вартості.

Проте в давньоруський період термін «скот» уже міг вважатися архаїчним. У давніх джерелах надавали перевагу терміну «куни», який вживався в загальному значенні – гроші. У пізніших редакціях текстів термін «куни» замінював деякі випадки використання слова «скот». У давньоруських джерелах чітко зафіксовано словосполучення «гривня кун», що свідчить про те, що для того часу найбільш популярним та стійким позначенням розмінних грошових одиниць була куна.

Проте для XX століття цей термін звучить архаїчно, оскільки його етимологія веде до періоду домонетного товарообігу. Однак його використання все ще зафіксовано й у XX столітті. Наприклад, під час Другої світової війни урядом Хорватії була введена нова грошова одиниця – куна (1 куна = 100 банікам) з метою прокламації. На середньовічних хорватських монетах зображувалася куниця, а слово «куна» в хорватській мові означає «куниця».

Також цікавою є умовна назва давньоруських монет – «срібляники» та «златники», які почали активно використовувати нумізмати в XIX столітті. Це вказує на те, що ці монети асоціювалися з металом, з якого вони виготовлялися, про що свідчать легенди, викарбувані на монетах: «...а се його сrebro» та «...а се його злато».

У XII-XIV століттях, попри посилення феодальної роздрібненості, між різними частинами Русі продовжували існувати економічні, політичні та

культурні зв'язки. Розвивалася як внутрішня, так і зовнішня торгівля, удосконалювалася грошова система, і формувалися товарно-грошові відносини, що зумовлювало закріплення відповідних лексем та їх значень.

У минулі епохи кількість виробничих сфер була обмеженою, і всі вони, по суті, інтегрувалися в загальне життя та інтереси населення. Так, в українських пам'ятках XIV-XV століть спеціальні терміни у сфері фінансових відносин передавалися словами, які спочатку мали подвійну функцію — загальновживану та спеціальну. З часом ці слова спеціалізувалися, набуваючи характеристик термінів у сучасному розумінні, такими як: «выраховувати», «длжыник», «заплата», «полтына», «личба», «мыто», «мытник», «гривня», «деньга», «накладь», «позычити», «розходь», «отмѣнити» (яке означає 'компенсувати'), «приход» (що вживається для позначення 'прибутку, доходу'), «пожиток» (в значенні 'користь, вигода, зиск') та інші [47].

Окрему мікросистему в соціально-економічній лексиці становлять назви податків і повинностей, які нині вважаються історизмами. Наприклад, «осадне» — плата за поселення на нових землях, «побережне» — плата за користування берегами річок, «шляхове» — плата за привласнення блукаючого коня або вола, «помірне» — плата за викочену з воза бочку, призначену для продажу, «гребельне» — плата за переїзд через греблю, «колодне» — плата з колоди меду, «ярмаркове» — торгове мито на ярмарку тощо [41].

Поширення терміна «гріш» на українських землях часто пов'язують із Польщею. Проте сама назва «гріш» має загальноєвропейське походження і спочатку, ймовірно, асоціювалася з празькими (чеськими), а не польськими грошима. Слово «гріш» (латинське **grossus** — великий) використовувалося в європейському контексті і стало назвою цілого періоду, відомого як «період гроша» в історії європейського монетного карбування. Нові, великі срібні монети-гроші поступово витіснили знецінені дрібні денарії XI-XIII століть, взявши на себе основну роль як лічильні одиниці. З появою талярів на початку XVI століття гріш і його фракції перетворилися на розмінні монети.

На початкових етапах свого існування, у XIV-XV столітті, усі «нові великі» монети асоціювалися з грошима. Існували різні позначення для основного номіналу: «широкі гроші» (празькі або реальні гроші), «загальновживані гроші», «гроші руської лічби» (галицькі, руські напівгроші) та «малі гроші» (*grossi panvi*) [41].

Першими справжніми «грошовими монетами» на території західноукраїнських земель у першій половині XIV століття були празькі гроші, що карбувалися за правління Вацлава II (1300-1305 роки) та Яна Люксембурзького (1310-1346 роки). Ці повноцінні монети, які відповідали празькій гривні, швидко адаптувалися до місцевої системи обліку. Ще до надходження польських монет або карбування галицьких, у 1320 році володимирський князь Андрій зменшив норму сплати для краківських купців з 3 до 1 гроша. Можливо, вже в цей час гріш почав використовуватися на Правобережній Україні як лічильна одиниця та реальна монета – празький грош [41].

Входження значної частини українських земель до складу Великого князівства Литовського і Руського призвело до звільнення від ординського іга та стало поштовхом для активізації економічного і політичного життя.

Відносно інтенсивний розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі в XV-XVII століттях у багатьох країнах Західної Європи сприяв необхідності створення банків торговцями. Ці установи слугували для зберігання грошових накопичень і проведення безготівкових розрахунків. Використання банків для здійснення фінансових операцій обумовлювалося не лише зручністю, а й бажанням уникнути труднощів, пов'язаних з готівковими розрахунками, які були поширені на той час, а також ризиками втрат через псування монет, які становили основну форму грошей [41].

Точна дата виникнення банків невідома, але елементи банківської діяльності можна знайти в історії древніх держав, таких як Вавилон, Єгипет і Греція. У ті часи банківські операції зводилися до купівлі, продажу та розміну монет, обліку зобов'язань, прийому внесків і видачі позичок, а також іпотечним і

ломбардним операціям. Однак поступові зміни в соціально-економічних умовах, зокрема встановлення ранньофеодальних порядків, перевага натурального господарства і негативне ставлення раннього християнства до посередницьких грошових відносин, призвели до зменшення товарно-грошових операцій і, відповідно, операцій, що сьогодні вважаються банківськими.

Розпад феодального ладу, розвиток міст, торгівлі та ремесел сприяли активізації товарно-грошових відносин і формуванню потреби в посередниках, які могли мінімізувати ризики операцій з грошима. Міняльні контори середньовіччя стали попередниками банкірів, приймаючи грошові внески купців на зберігання та спеціалізуючись на обміні грошей з різних міст і країн. Згодом обмінювальники почали використовувати ці внески, а також власні кошти для надання позичок і отримання відсотків, що фактично перетворило їх на банкірів [41].

Одним із найдавніших засобів розрахунку був вексель, який виник у зв'язку з потребою переказу грошей в інші міста і країни, а також для оформлення відтермінування платежів під час торговельних операцій. Перші згадки про *вексель* походять зі Стародавньої Греції, де існували міцні зв'язки між міняйлами в різних містах. Нестача готівки та усвідомлення небезпек тривалих подорожей призвели до того, що купець отримував розписку від одного міняйла, яка підтверджувала, що він отримає гроші в іншому місті від іншого міняйла. За цією розпискою другий міняйло міг повернути собі гроші від того, хто видав цю розписку [41].

По своїй суті така розписка функціонувала як переказний вексель. Векселі широко використовувалися в Італії з середини XII до середини XVII століття, коли ця країна була центром господарської та фінансової діяльності. Тому Італія вважається батьківщиною векселів. Спочатку вексель гарантував отримання готівки в іншому місці, але згодом він почав використовуватися як документ, що підтверджує обмін товару на гроші, які продавець отримував пізніше з урахуванням (відсотковий вексель) або без урахування (безвідсотковий) затримки.

Наприкінці XVI — на початку XVII століть в Україні відзначався підйом економічного та культурного життя. Розвивалася торгівля, а також поширювався грошовий обіг. У другій половині XVII століття зміцнення внутрішнього ринку та розширення торгівлі сприяли впровадженню єдиного (рублевого) мита, що замінило численні дрібні збори, які існували в період феодальної роздрібненості. Митна система, дорожній примус і складське право знайшли відображення в спеціалізованих термінах фінансово-бухгалтерської галузі, таких як *обмита, копійка, подужне, покладне, спашне, рубль, кредитор, виритель, шага, ціна* тощо [41].

Багато з цих термінів з термінологічним значенням зафіксовано в «Лексиконі словенороському» Памви Беринди (1627), «Актовій книзі Житомирського міського уряду» (1582-1588 рр.), а також у збірнику актових документів «Ділова мова: Волині і Наддніпрянщини XVII століття».

Соціально-економічні процеси XIII-XIX століть в Україні спричинили відповідні зміни у формуванні фінансової термінології. В.Й. Горобець зазначає, що українська суспільно-економічна лексика XVIII століття, зокрема й фінансова, розвивалася на основі фонду XVII століття шляхом подальшої асиміляції іноземних слів, які були тісно пов'язані з обліково-розрахунковими операціями та іншими поняттями у сфері купівлі-продажу, такими як *гендлюючий, зрахувати, зрівняти, отацювати, поклейнити, розквітати, клеймувати, реєструвати, кошти* тощо.

18 липня 1917 року Центральна Рада проголосила створення Української Народної Республіки, що супроводжувалося введенням нової національної валюти. Спочатку валютою став український карбованець, який оцінювався в 17,424 долі чистого золота (одна доля дорівнює 0,044 г золота). 19 грудня 1917 року Центральна Рада затвердила випуск першого грошового знака Української Народної Республіки — купюри номіналом у 100 карбованців. Дизайн грошового знака створив видатний український художник-графік Георгій Іванович Нарбут.

При оформленні купюри Нарбут використовував вишукані орнаменти в стилі українського бароко XVI-XVIII століть, декоративні шрифти, а також

зображення тризуба (родового герба князя Володимира Великого) та самострілу (герба Київського магістрату періоду XVI-XVIII століть). Напис «100 карбованців» було представлено на купюрі чотирма мовами — українською, російською, польською та івритом, що відображало національне різноманіття населення України.

1 березня 1918 року Центральна Рада ухвалила закон про запровадження нової грошової одиниці — гривні, що ділилася на 100 шагів і була еквівалентною половині карбованця. 25 серпня 1996 року в українських засобах масової інформації було оприлюднено указ Президента України про проведення грошової реформи.

У XIX-XX століттях розширення міжнародних зв'язків України сприяло збільшенню кількості запозичених термінів у фінансовій термінології. Серед них — *кредит, фінанси, вексель, авізо, валюта, депозит, дебет, чек, акція, дивіденд, біржа, бухгалтерія, банкрутство, тариф, бюджет, стипендія, акциз, асигнація, капітал, актив, пасив, квота, премія, субсидія, фрахт, аванс, такса, емісія, інвестиції, інкасо, акцепт, кліринг, штраф, дотація, пеня* та багато інших, які активно використовуються фахівцями цієї сфери [41].

У XX столітті в Україні відбулися суттєві якісні зміни в соціально-політичній та економічній сферах, що, в свою чергу, сприяло розвитку та удосконаленню фінансово-кредитного механізму. Ці зміни в суспільстві та економічному житті знайшли своє відображення в мовній сфері, особливо у фінансовій термінології.

З появою нових соціально-економічних умов формуються нові терміни, деякі терміни втрачають свою актуальність, а інші, змінюючи свій концептуальний зміст, адаптуються до сучасності. Важливо зазначити, що суттєва внутрішня еволюція фінансової термінології зумовлена новими соціально-економічними відносинами, що знайшло відображення в семантиці багатьох сучасних фінансових термінів, таких як *гроші, кредит, фінанси, акція, вексель, податок, біржа, ваучер* та інші.

Лексеми в українській фінансовій термінології отримують нове наповнення, що збагачує їх семантичний зміст. Це свідчить про трансформацію денотативно-сигніфікативного змісту термінів, що, в свою чергу, відображається в оновлених дефініціях.

Отже, сучасна українська фінансова термінологія є результатом історичного розвитку суспільства, який безпосередньо пов'язаний з динамікою соціально-економічних змін. Цей процес показує, як мова адаптується до нових реалій, які формуються в економіці, і як термінологія слугує не лише засобом комунікації, але й важливим інструментом для відображення та опису економічних відносин та явищ. Використання актуальних термінів сприяє кращому розумінню фінансових процесів, підвищує обізнаність населення в економічних питаннях та підтримує інтеграцію України в світову економіку.

2.2. Джерела термінології банківської справи

Головним джерелом формування термінології банківської лексики була й залишається і залишається лексика загальноповсякденного характеру. Це явище пояснюється тим, що фінансові інституції функціонують у рамках ширшої економічної системи, тісно пов'язаної з повсякденним життям людей. У процесі розвитку банківської справи та фінансових відносин терміни, що спочатку вживаються в побутовому контексті, адаптуються до специфіки фінансової діяльності, набуваючи нового значення і функцій.

По-перше, багато термінів, що використовуються в банківській сфері, походять з мови загального вжитку, що дає змогу простим людям легше сприймати та розуміти фінансові концепції. Наприклад, такі слова, як «кредит», «депозит», «позика» тощо, спочатку використовувалися в загальному значенні, але з часом набули специфічних фінансових значень. Це сприяє кращому комунікаційно-інформаційному процесу між фінансовими установами та клієнтами, адже терміни, які вже відомі широкій аудиторії, легше засвоюються і сприймаються.

По-друге, адаптація загальноновживаної лексики в банківській термінології також відбувається внаслідок потреби в ефективному спілкуванні в умовах глобалізації та інтеграції України в світову економіку. В умовах розвитку нових технологій й інновацій у фінансовій сфері виникає необхідність у нових термінах, які можуть описати нові явища, такі як «інтернет-банкінг», «блокчейн», «фінансові технології» (фінтех) та інші. При цьому значення загальноновживаної лексики часто трансформується, щоб відповідати новим реаліям.

Крім того, важливим аспектом є те, що банківська термінологія підпорядковується певним стандартам і нормам, які формуються на основі міжнародної практики. Це означає, що терміни, запозичені з інших мов або з міжнародного фінансового контексту, також можуть мати свої корені в загальноновживаній лексики, що ще більше підкреслює зв'язок між ними.

У підсумку, лексика загальноновживаного характеру є не лише джерелом терміноутворення в банківській сфері, але й важливим елементом, що сприяє розумінню фінансових процесів серед широкої аудиторії. Це забезпечує стабільність та динаміку розвитку фінансової термінології, адаптацію до сучасних вимог і викликів.

Проте слід підкреслити, що одним із найбільш ефективних методів поповнення сучасної термінології в банківській сфері є запозичення термінів з інших мов. Наприклад, термін «аутрайт» (від англійського «outright») означає «просту строкову валютну угоду, яка передбачає виплати в точно визначені сторонами терміни за курсом, зафіксованим на момент укладення угоди». Інший термін, «брейк» (від англійського «break»), вживається для позначення «різкого та неочікуваного зниження цін на біржі». Ще одним прикладом є «краудсорсинг» (від англійського «crowdsourcing», де «crowd» означає «натовп», а «sourcing» — «використання ресурсів»), який визначається як «передача певних виробничих функцій невизначеному колу осіб без укладання трудового договору на основі публічної пропозиції». Таким чином, запозичення з інших мов суттєво збагачує фінансову термінологію [1].

Крім того, існує значна кількість термінів іншомовного походження, які функціонують паралельно в банківській термінології, але мають різний семантичний зміст. Це призводить до синонімії в термінологічній системі, що є однією з характерних особливостей сучасної банківської термінології. Наприклад, терміни, запозичені з англійської мови, можуть мати аналогічні українські відповідники, проте їх використання може варіюватися залежно від контексту або спеціалізації [29].

Таке синонімічне різноманіття може викликати плутанину серед фахівців, адже вибір між синонімами часто визначається не лише семантичними відмінностями, а й традиціями, стилістичними вимогами або навіть суб'єктивними уподобаннями. Це підкреслює необхідність чіткого розуміння термінології та уважного ставлення до контексту її використання, що, в свою чергу, сприяє розвитку термінологічної системи в банківській справі.

Так, термін англійською мовою «rise» в банківських та фінансових документах має багато синонімів, таких як «jump», «look up», «move up», «go up», «improve», «gain» та «stiffen», що українською означає «рости (в ціні)», «збільшуватися», «підніматися». Аналогічна ситуація спостерігається і в німецькомовному варіанті цього терміна — «steigen» має синоніми, такі як «sich erhöhen», «aufholen», «klettern» та інші [1].

Що стосується запозичення слів в англійській мові, зазвичай в українську мову переноситься одне слово з певними фонетичними та структурними змінами. Наприклад, термін «contango» в англійській мові стає «контанго» в українській, що означає «надбавка до ціни, яка призначається продавцем за відтермінування розрахунку по угоді». Інші приклади включають «precarization», яке перекладається як «прекаризація» (вказує на трудові стосунки, які можуть бути розірвані роботодавцем у будь-який момент) та «reimbursement», що стає «реїмбурсація» (часткове або повне відшкодування витрат третією стороною).

Іменник зазнає найменших змін; він може лише підлягати фонетичним модифікаціям або змінювати закінчення чи суфікси. Наприклад, слово «realtor»

трансформується в «ріелтор» через фонетичну адаптацію, а «transaction» стає «трансакція» внаслідок зміни суфікса.

У деяких випадках терміни-запозичення не підпорядковуються граматичним правилам мови перекладу й залишаються незмінними. Наприклад, англійське слово «overdraft» стає «овердрафт», що означає «форма короткострокового кредиту в межах встановленого банком ліміту, яка дає змогу проводити розрахунки, коли на поточному рахунку клієнта недостатньо коштів» [1].

Однак такі випадки є рідкісними, оскільки незмінні запозичення не асимілюються в мові і не дозволяють формувати похідні чи нові слова, що перешкоджає їх прийняттю як термінів.

Крім того, існує феномен безеквівалентної лексики, що включає слова або словосполучення, які позначають певні предмети, явища чи процеси, але на даному етапі розвитку мови не мають адекватних перекладацьких еквівалентів. Найчастіше до таких одиниць належать назви фінансових компаній і банківських установ, як, наприклад, PostBank, терміни, що стосуються банківської справи та економіки, а також терміни-оказіоналізми — специфічні терміни, які відносяться до товарів і послуг, що не мають аналогів в українській банківській системі.

Важлива частина безеквівалентних термінів перекладається за допомогою калькування, тобто шляхом створення нового терміна, де відповідником простого чи складного терміна з мови-донора є зазвичай перший знайдений у словнику варіант. Згідно з правилами лексико-граматичної сполучуваності під час перекладу з німецької на українську мову частини складних слів з оригіналу об'єднуються в словосполучення в мові-реципієнті. Наприклад, німецьке «die Habenzinsen» перекладається як «депозитні ставки», «das Referenzkonto» — як «розрахунковий рахунок», а «der Depotauszug» — як «депозитна виписка» [2].

Переклад термінів-оказіоналізмів, написаних мовою оригіналу, є найбільш адекватним. Однак також доречно застосовувати комбінацію транслітерації та переставляння. Наприклад, німецьке речення «Weltweit finanziell unabhängig mit

der PostBank Visa Card» можна перекласти як «Будьте фінансово незалежним у будь-якому куточку світу з картою ПостБанк Віза».

На жаль, через відсутність певних банківських послуг Німеччини в українських банках, багато термінів перекладаються за допомогою описового перекладу. Хоча такий метод може бути громіздким, він чітко передає значення термінів без відповідників у цільовій мові.

Важливу роль у німецькій мові відіграють також терміни-композиції, що використовуються в банківській сфері. Вони формуються за різними схемами: іменник + іменник (нім. die Abschlussgebühr), іменник + прикметник (нім. kostenfrei), дієприкметник + іменник (нім. der optimierter Prozess) та числівник + прикметник (нім. drittgrößten). Найчастіше ці одиниці перекладаються за допомогою калькування, знаходячи відповідники в українській мові, наприклад, «das Sperrkonto» – «заблокований рахунок» [2].

Найбільш продуктивним методом формування термінологічних одиниць є морфологічний спосіб словотвору, який включає в себе, перш за все, суфіксальне та префіксальне творення слів. Ці методи дозволяють створювати нові терміни, адаптуючи їх до специфіки мови, що сприяє розвитку термінологічної системи.

Крім того, значна частина термінів формується через словоскладання, що дає змогу об'єднувати декілька слів у єдину термінологічну одиницю. Абревіація також відіграє важливу роль у цьому процесі, адже вона дає змогу скорочувати довгі фрази до компактних форм, що є особливо корисним у професійній термінології.

У процесі перекладу, зокрема безеквівалентної лексики, часто застосовуються такі прийоми, як транслітерація та описовий переклад. Транслітерація дає змогу зберегти фонетичну форму терміна, тоді як описовий переклад забезпечує точне розкриття значення, навіть якщо прямий відповідник відсутній.

Також використовуються прийоми переставлення і калькування, які допомагають адаптувати терміни до мовних норм та забезпечити їх зрозумілість для цільової аудиторії. Ці методи дозволяють зберігати зміст терміна, що

особливо важливо в науковій і технічній сферах, де точність і однозначність значення мають вирішальне значення.

2.3. Структура термінів банківської справи

Структура термінів банківської справи має свої специфічні особливості, які визначаються вимогами до точності, однозначності та зрозумілості термінології в цій галузі. Термінологічні одиниці банківської справи відіграють важливу роль у професійному спілкуванні та документальному оформленні, оскільки вони забезпечують чітке й коректне розуміння фінансових концепцій та операцій. Система термінів у цій сфері може бути класифікована за різними критеріями, такими як морфологічна структура, складність, а також семантична функція.

Морфологічна структура термінів банківської справи є важливим аспектом, що визначає їхню форму, склад і функцію в професійній комунікації. Ця структура включає в себе різні елементи, які допомагають створювати точні та зрозумілі терміни, необхідні для опису складних фінансових процесів.

По-перше, терміни можна поділити на **прості терміни**, які складаються з одного слова. Прикладами таких термінів є слова «кредит», «банк», «позика». Ці терміни, зазвичай, мають однозначне значення і слугують базовими елементами для створення більш складних термінів. Простота таких термінів робить їх легкими для розуміння і застосування, що є критично важливим у фінансовій сфері, де чіткість та точність є необхідними для уникнення непорозумінь під час фінансових операцій.

По-друге, існують **складні терміни**, які формуються через комбінацію кількох слів або морфем. Наприклад, терміни «банківський кредит» або «депозитний рахунок» ілюструють, як прості слова об'єднуються для формування більш конкретних понять. Такі терміни часто містять в собі ключові концепції, що дає змогу чітко визначити їхню функцію в системі банківської справи. Коли терміни формуються шляхом складання, вони набувають нового значення, яке часто є більш специфічним і детальним, ніж у простих термінах.

Крім того, важливим аспектом морфологічної структури термінів є **використання суфіксів і префіксів**. Ці морфемні елементи дозволяють створювати нові терміни, підкреслюючи роль або функцію особи чи установи, що беруть участь у фінансових операціях. Наприклад, терміни «кредитор» (основа «кредит» + суфікс «-ор») і «депозитарій» (основа «депозит» + суфікс «-арій») чітко визначають особи, які здійснюють кредитні або депозитарні операції. Використання таких морфем підсилює точність термінології, дозволяючи уникнути двозначностей та помилок у комунікації.

Таким чином, морфологічна структура термінів банківської справи є багатогранною і різноманітною, що дає змогу ефективно описувати фінансові процеси та інструменти. Упровадження нових термінів і адаптація існуючих слів забезпечує гнучкість і розвиток термінології, що є важливим для постійно змінюваної фінансової системи.

Термінологія банківської справи включає різні рівні складності термінів, які сприяють точному і зрозумілому спілкуванню в цій галузі. Однокладові терміни, які складаються з одного кореня, зазвичай виступають як основи для формування складніших одиниць. Вони забезпечують фундамент, на якому будується вся система термінів. Наприклад, такі терміни, як «банк», «кредит» або «депозит», мають чітке однозначне значення і виконують важливу роль у визначенні базових понять у фінансовій діяльності. Багатослівні терміни, натомість, зазвичай містять два чи більше елементів, що дає змогу детальніше охарактеризувати певне поняття. Наприклад, термін «кредитна картка» складається з двох основних слів, які разом формують чітке уявлення про вид фінансового інструменту. Завдяки такій структурі терміни стають більш специфічними, що полегшує їх використання в професійному середовищі. Таким чином, різноманітність термінів у банківській справі є важливим аспектом, який дає змогу фахівцям точно і зрозуміло передавати інформацію про фінансові продукти, послуги та процеси.

Семантична структура терміна визначається його функцією у фінансовій системі, що дає змогу класифікувати терміни за різними критеріями. Однією з

ключових категорій є операційні терміни, які стосуються конкретних фінансових операцій або продуктів. Наприклад, термін «кредит» позначає процес надання позик, описуючи як умови, так і механізми, що регулюють цю фінансову операцію. Операційні терміни часто використовуються на практиці і є важливими для здійснення повсякденних фінансових транзакцій.

Концептуальні терміни, в свою чергу, охоплюють ширші економічні явища та тенденції. Наприклад, термін «інфляція» є концептуальним, оскільки він відображає загальний тренд зростання цін в економіці та вплив, який це має на фінансові рішення споживачів та підприємств. Концептуальні терміни часто використовуються для аналізу макроекономічних показників і формування економічних стратегій.

Технічні терміни відрізняються від операційних і концептуальних своєю специфічністю та точністю в значенні. Вони зазвичай використовуються в специфічних контекстах, де їх точне розуміння є критично важливим для адекватного сприйняття складних фінансових процесів. Наприклад, терміни «активи» та «пасиви» описують фінансові ресурси та зобов'язання підприємства, що є важливими елементами в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Таким чином, семантична структура термінів у банківській справі не тільки сприяє чіткому спілкуванню між фахівцями, а й формує основу для глибшого аналізу та розуміння фінансових концепцій і операцій. Кожен із зазначених типів термінів відіграє важливу роль у функціонуванні фінансової системи, допомагаючи зрозуміти її складність і динаміку.

Обов'язковою складовою частиною дослідження фахової термінології є структурний аналіз одиниць, які її формують. Коли мова йде про структурний аналіз термінів, варто зазначити, що за своєю будовою всі терміни можна поділити на два основних номінативних типи:

1. **Синтетичні терміни** (однослівні терміни);
2. **Аналітичні терміни** (складаються з кількох слів).

Луковенко Т.О. каже, що на сучасному етапі помітна тенденція до зростання продуктивності такого різновиду морфологічного способу творення

термінів, як композиція, що уможливорює репрезентацію лексичного значення через номінацію одного нерозчленованого поняття.

Композити – номінації, утворені основоскладанням – «поєднання кількох основ слів за допомогою інтерфіксів о-, е- або без них». Компоненти термінів-композитів об'єднуються між собою підрядним чи сурядним зв'язком, подібно до співвідносних із ними елементів словосполучень [36].

Групу гомеопатичних термінів-композитів формують:

1) іменники чоловічого роду, мотивовані сполученням двох субстантивів, поєднаних за допомогою сполучних голосних (*депозитоотримувач, кредиторозпорядник, рахункоодержувач* і под.);

2) іменники середнього роду на позначення властивостей, процесів (*кредитоутворення, грошообіг, капіталоутворення* та ін.). Номінації цього словотвірного типу можна пояснити, наприклад, словосполученнями: *кредитоутворення* ← утворення кредиту, *грошообіг* ← обіг грошей, *капіталоутворення* ← утворення капіталу;

3) іменники, утворені сполученням іменника (переважно дієслівного походження) із залежним займенником, який у препозиції до іменника набуває значення префіксоїда. У досліджуваній термінології виявлено функціонування термінів-композитів з префіксоїдом само-. Такі терміни-композити співвідносяться з реченням, у якому компонент само- винесений в кінець, напр.: *самоаналіз* ← аналіз, який спрямований на самого себе. Слова, утворені за допомогою цього форманта, об'єднуються в словотвірні типи, що означають:

- скерованість дії, названої другою частиною слова, на самого себе: *самоаналіз* ← аналіз, *самоконтроль* ← контроль, *самообслуговування* ← обслуговування, *самооблік* ← облік і под.;

- здійснення чогось без стороннього впливу, без будь-якої допомоги або мимоволі: *самоперевірка* ← перевірка, *самопогашення* ← погашення, *самооптимізація* ← оптимізація тощо;

4) утворення на основі сполучення прикметника з іменником: *фінансовоопераційний, капіталозахисний, кредитонаправлений* тощо;

5) поєднання прислівника з прикметниковою основою: *швидкодоступний* (кредит), *довгостроковий* (вклад), *внутрішньобанківський* (контроль) та ін.

Також згідно досліджень термінології банківської системи, можна зробити наступну класифікацію:

1. **Терміни-слова;**
2. **Терміни-словосполучення:**
 - а) вільні словосполучення, де кожен компонент є терміном, який може використовуватися самостійно;
 - б) зв'язані словосполучення, де окремі компоненти можуть не бути термінами, але в поєднанні вони формують термінологічне словосполучення;
3. **Багатоконпонентні терміни** (такі терміни можуть складатися з трьох, чотирьох і більше компонентів і зустрічаються значно рідше).

Розуміння особливостей структурного оформлення термінів є критично важливим не лише для коректного створення нових терміносистем, але й для адекватного сприйняття наукових текстів. Відзначається, що структура терміна тісно пов'язана з його значенням, поза змістом термінологічної одиниці відображається через її особливості побудови [9].

Таким чином, дослідники застосовують різноманітні підходи для класифікації термінів за структурними ознаками. Вивчення цих підходів дозволило проаналізувати особливості структури термінології банківської системи обсягом 198 термінологічних одиниць.

Слід зазначити, що значну частину термінів банківської системи становлять терміни-словосполучення, що є типовим для більшості сучасних професійних термінологій.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що серед 198 термінологічних одиниць у банківській сфері в країні певний розподіл для кількості слів у їхній структурі. всього, 44 терміни (22,2%) є однослівними, що вказує на тенденцію до використання простих лексичних одиниць. Найбільшу групу становлять двослівні терміни, кількість яких сягає 113 одиниць (57,1%). Це

досвід про те, що в банківській термінології поширеними є словосполучення, які забезпечують точнішу передачу змісту та контексту.

Трислівні терміни займають меншу кількість — 26 одиниць, що становить 13,1% від загальної кількості термінологічних одиниць. Вони часто використовують для більш складних понять, що вимагають додаткової деталізації.

Найменшу групу становлять терміни які складаються з чотирьох, п'яти та більше слів — їх нараховується 15, що становить 7,6% від загальної кількості. Ці багатослівні терміни застосовуються рідше через їхню громіздкість та обмежену зручність у використанні, однак вони можуть забезпечити глибшу деталізацію та точність в описі вузькоспеціалізованих понять.

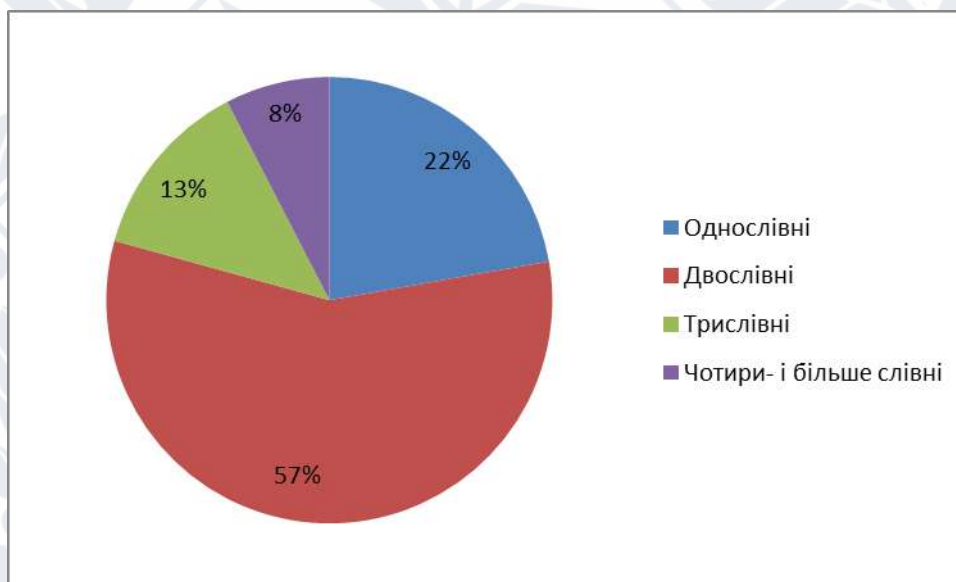

Рис. 2.1 Розподіл слів у відсотковому співвідношенні

Отже, згідно з представленими на рисунку 2.1 даними у відсотковому співвідношенні, домінують двослівні терміни. Цей факт вказує на тенденцію до балансу між зручністю використання та точністю передачі інформації в банківській термінології

Аналізуючи однослівні терміни в банківській системі, слід зазначити, що різні науковці використовують для їхньої характеристики різні назви: терміни-однослова, термінослова, однокомпонентні терміни. Проте термін

«однокомпонентні» не завжди повністю відображає природу однослівного терміну, тому що до його складу можуть входити два або більше компонентів. У такому випадку доцільно розглянути такі одиниці як складні однослівні терміни.

У банківській системі однослівні терміни можуть складатися з однієї основи, основи з афіксом, а також з двох фіксів і більше основ, з афіксами чи без них, причому такі елементи можуть бути написані разом або через дефіс. Як зазначалося раніше, залежно від кількості основ, що входять до відповідності однослівного терміна термінологічні одиниці розділені на прості (з однією кореневою морфемою) і складні однослівні терміни.

Не менш важливи є дослідження походження термінів банківської системи. Здійснивши аналіз походження термінів в Додатку Б, можна розділити терміни за мовами походження (табл. 2.3)

Таблиця 2.3 – Розподіл банківських термінів за мовами походження

Мова походження	Кількість термінів
Англійська	13
Італійська	2
Латинська	131
Німецька	3
Слов'янська, старослов'янська, українська	3
Французька	2
Терміни зі змішаними мовами	30

Розподіл термінів банківської системи за походженням демонструє, що найбільша частина цих слів має латинське коріння — це становить 71% від загальної кількості термінів. Латинська мова, будучи основою багатьох сучасних європейських мов, історично вплинула на формування фінансово-економічної термінології, що підтверджується її домінуванням у термінах банківської сфери.

На другому місці за кількістю представлені терміни зі змішаним походженням, які складають 16%. Ця категорія охоплює слова, що виникли

внаслідок інтеграції латинських, грецьких, англійських чи інших мовних елементів, відображаючи розвиток та глобалізацію банківської системи.

Англійська мова посідає третє місце, забезпечуючи 13% від загальної кількості термінів. Це пояснюється значним впливом англомовних країн на сучасний фінансовий сектор, особливо у сфері інновацій, нових фінансових технологій і ринкових практик.

Такий розподіл підкреслює як історичну спадщину, так і сучасні глобалізаційні процеси, що формують мову банківської системи.

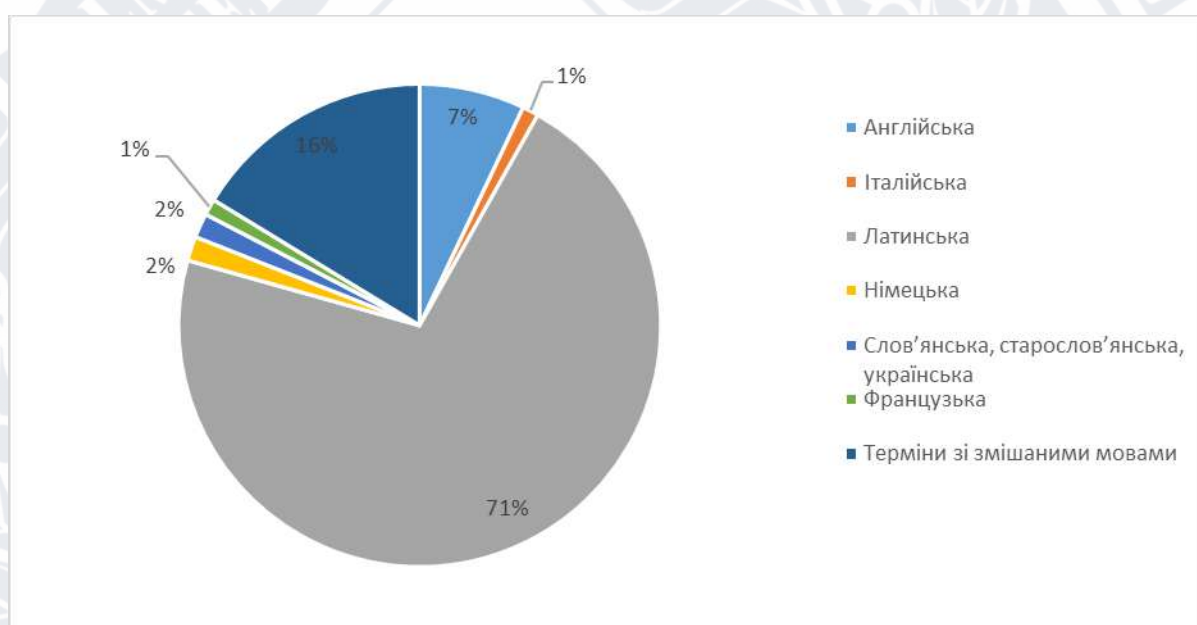

Рис. 2.3 Розподіл банківських термінів за мовами походження

Аналіз походження банківської термінології засвідчує, що українські терміни займають досить скромне місце в цій галузі. Більшість термінів має іноземне походження, що пов'язано з історичними процесами формування фінансових інститутів. Банківська справа в Україні розвивалася під впливом міжнародної практики, де домінували латинська й англійська мови як основа для формування фінансової лексики.

Залежність від іншомовних запозичень пояснюється також глобалізацією фінансових ринків, яка потребує уніфікації термінології для забезпечення єдиного розуміння у різних країнах. Це створює ситуацію, коли значна частина

професійної лексики залишається міжнародною за своєю природою, а українські еквіваленти, навіть якщо вони існують, часто поступаються у використанні. Таким чином, банківська термінологія залишається однією з найменш українізованих сфер сучасної мови.

2.3.1. Однослівні терміни банківської справи

Однослівні терміни становлять основу, на якій формується терміносистема певної галузі, зокрема банківської справи. Вони традиційно позначають ключові поняття, що відображають базові концепції та принципи, які стали фундаментальними для цієї сфери знань. Такі терміни постають відправною точкою для подальшого формування складних термінів і терміносполука, забезпечуючи систему єдиних назв для визначення основних понять. Завдяки своїй лаконічній структурі однослівні терміни полегшують розуміння та комунікацію в середині професійної спільноти, закріплюючи базові уявлення про основоположні елементи банківської термінології.

Однослівні терміни є основними одиницями, що позначають фундаментальні поняття банківської справи. Їхня структура є простою, але вони закріплюють основні концепції, що становлять основу фінансових і банківських операцій.

У банківській термінології великих однослівних похідних термінів представлено іменниками, що утворені шляхом морфологічної деривації від дієслівних, іменникових та прикметникових основ. Найбільш продуктивним способом утворення таких термінів є суфіксальний, де суфікс виступає як ономасіологічна база. Завдяки цьому суфіксальному утворенню класифікує похідні терміни в певні поняттєві категорії й відображає категорійні зв'язки між поняттями. Основна частина, або корінь, у суфіксальних дериватах традиційно передає ономасіологічну ознаку терміна. До віддієслівних іменників у банківській термінології належать такі терміни, як «кредитор», «інвестор», «зберігач», «контролер», «інкасатор», «вкладник» та інші.

У банківській термінології можна виділити прості терміни, які складаються з однієї основи, та складніші однослівні утворення, до яких входять префікси чи суфікси. Наприклад, основа «кредит» утворює похідні форми «кредитор», «кредитування», які відображають відповідні дії чи ролі в банківському процесі. Однослівні терміни завдяки своїй компактній частині забезпечують економічність мови спеціальної літератури, водночас зберігаючи її точність [44].

Найбільш розширеним методом формування банківських однослівних термінів є суфіксальний, де суфікси допомагають налаштувати належність до певної поняттєвої категорії. Наприклад, терміни «вкладник», «зберігач» формуються за допомогою суфіксів, які вказують на суб'єкти, що діють у певному економічному контексті. За результатами дослідження Є.А. Карпіловської, суфікси виступають окремою деривацією в українській термінології [19].

Однослівні терміни часто позначають фундаментальні концепції, такі як «кредит», «депозит», «капітал», які є основою для розуміння більш складних термінів і понять у фінансах. Вони допомагають структурувати терміносистему, роблячи її більш логічною і зрозумілою для спеціалістів. Однослівні терміни служать основою для формування більш складних терміносистем через з'єднання з іншими термінами.

Крім того, однослівні терміни мають динамічний характер, чергова банківська справа постійно розвивається, і ці терміни можуть бути адаптовані або доповнені новими значеннями, що компенсують змінюваним реаліям ринку. Дослідження однослівних термінів у банківській справі демонструє їхню важливість у формуванні зрозумілої та точної терміносистеми. Ці терміни не тільки слугують основою для професійної комунікації, але й забезпечують ефективне управління банківськими процесами, не допускають швидкої та чіткої передачі інформації між учасниками. Вони змінюють ключову роль у підвищенні ефективності роботи банківських установ, оскільки допомагають уникнути непорозумінь, які можуть виникнути через багатозначність і неоднозначність термінології. Їхня простота і лаконічність роблять їх ідеальними для

використання в документації, звітах та в професійній комунікації. У цілому однослівні терміни є незамінними для розвитку банківської справи, оскільки вони формують основи терміносистеми, що покращує точність, однозначність та зрозумілість у професійній комунікації.

2.3.2. Дво- і трислівні терміни банківської справи

Дво- і трислівні терміни є важливою складовою частиною банківської терміносистеми, яка забезпечує точність і деталізацію банківських понять. У порівнянні з однослівними термінами, дво- і трислівні одиниці охоплюють специфічні аспекти банківських процесів і відображають відносини між елементами банківської діяльності, що робить їх незамінними для професійної комунікації в галузі. Терміни на кшталт *поточний рахунок* або *позиційний капітал* забезпечують точну та чітку диференціацію понять, що є місцем у фінансових операціях, розрахунках та обліку. Дво- і трислівні терміни в банківській справі класифікуються на кілька основних груп:

- **Терміни, що позначають фінансові інструменти та продукти.** До цієї категорії належать такі терміни, як *зафіксована процентна ставка*, *лізинговий платіж*, *поточний рахунок*.
- **Терміни, що описують банківські процеси та операції.** Сюди входять терміни на кшталт *видачі кредиту*, *валютний обмін*, *страховий резерв*.
- **Терміни для позначення учасників банківських відносин.** Наприклад, *вкладник банку*, *позичальник коштів*, *гарант кредиту*.

Ці групи термінів відрізняються структурним призначенням, але всі вони стають основою для надання додаткових значень та нюансів, пов'язаних із конкретними банківськими діями, учасниками чи характеристиками.

Основною особливістю дво- і трислівних термінів є їхня синтаксична структура, яка досить широко представлена іменниковими словосполученнями. Наприклад, у терміні *позикового капіталу* прикметник *позиковий* виконує атрибутивну функцію, уточнюючи характеристику капіталу. Водночас трислівні

терміни, такі як *кредитна картка клієнта*, вказують не тільки на фінансовий інструмент, а й уточнюють його належність.

Основними способами утворення таких термінів є:

- **Атрибутивний спосіб.** Додаткове слово уточнює сутність базового терміну, як, наприклад, *депозитний рахунок*, *депозитний* конкретизує тип рахунку.
- **Аналітичний спосіб.** Це більш розгорнуті форми, як *страхування банківських ризиків*, які можуть чітко вказати дію, об'єкт і призначення банківської операції.

Дво- і трислівні терміни забезпечують багатовимірний опис банківських понять. Вони не можуть уточнити специфіку процесу чи продукту, надаючи додаткові деталі, необхідні для професійної діяльності. Такі терміни дають можливість передати категорії та змістовні основні характеристики поняття банківську систему, допомагаючи споживачам і працівникам банку чітко орієнтуватися в специфічній термінології. Наприклад, термін *валютний ризик* вказує на ризик, пов'язаний з коливанням валюти, надаючи можливість фахівцям оцінити вплив подібних ризиків на конкретні фінансові операції.

Дво- і трислівні терміни виконують важливу роль у створенні чіткої й злагодженої терміносистеми банківської сфери. Вони забезпечують більшу точність, ніж однослівні терміни, і розкривають зв'язки між банківськими процесами та об'єктами.

Отже, дво- і трислівні терміни відіграють критичну роль у банківській терміносистемі, оскільки вони дають можливість точно передати окремі поняття, процеси та об'єкти банківської діяльності. На відміну від однослівних термінів, які представляють собою базові та універсальні поняття, багатокomпонентні терміни дають деталі й конкретизують відносини між окремими елементами в системі фінансових послуг. Вони є результатом створення атрибутивного та аналітичного способів, завдяки чому забезпечують багатовимірний опис процесів, що важливо для ефективної комунікації та точного розуміння у професійній діяльності.

Дво- і трислівні терміни також сприяють структурованості та цілісності терміносистеми банківської галузі, слугуючи основою для побудови чітких і систематизованих знань. Завдяки своїм семантичним функціям ці терміни сприяють більшій гнучкості та адаптивності термінології, що дає змогу відображати динаміку змін у банківській справі.

Дво- і трислівні терміни, такі як «кредитна картка», «іпотечний кредит», «кредитна лінія» та «платіжний термін», надають змогу точного відображення різних аспектів банківської діяльності. Завдяки своїй структурі, вони допомагають уникнути амфіболій і неоднозначностей, які можуть виникати при використанні на коротких термінах. Це, у свою чергу, забезпечує якість фінансової комунікації між усіма учасниками процесу, включаючи банки, клієнтів, регуляторні органи та інші фінансові установи.

Крім того, у функціонуванні дво- і трислівних термінів спостерігається тенденція до спеціалізації та деталізації у фінансовій сфері. Це дає змогу краще описувати складні фінансові інструменти та умови, а також підкреслює важливість точності в управлінні ризиками, обслуговуванні клієнтів і розробці нових фінансових продуктів.

Варто також зазначити, що ці терміни можуть бути пов'язані із семантичними відносинами, такими як тотожність і протиставлення, що додатково збагачує терміносистему. Наприклад, «активи» і «пасиви» як базові категорії можуть розглядатися через призму дво- і трислівних термінів, які описують конкретні види активів або зобов'язань.

2.3.3. Чотири-, п'яти- і більше-слівні терміни банківської справи

Чотири-, п'яти- і більш-слівні терміни є невід'ємною частиною банківської терміносистеми, що забезпечує деталізацію та точність опису складних фінансових понять і процесів. Зазвичай вони складаються з кількох лексичних елементів, що відрізняються чіткою та логічною структурою, здатною передати специфіку певної банківської операції, інструменту чи стратегії. Такі багатослівні терміни зазвичай відображають комбінації понять, які в однослівній

формі або навіть у коротких словосполученнях важко виразити з такою ж точністю.

Багатослівні терміни в банківській терміносистемі відіграють важливу роль у структуруванні складних концепцій, таких як механізми регулювання, політики управління ризиками чи спеціальні процедури фінансових операцій. Наприклад, терміни на кшталт централізована система управління грошовими потоками або механізм розподілу коштів на рахунки клієнтів складаються в собі не лише базові поняття, але й уточню характеристику, що відображають сутність та призначення фінансових процесів. Це дає змогу професіоналам швидко й однозначно зрозуміти складні банківські аспекти, не вдаючись до тривалих пояснень.

Багатослівні терміни постійно будуються на основі кількох ключових компонентів, які включають такі елементи, як іменник, прикметник, дієслово або дієприкметник, що разом формують аналітичну структуру. Основними структурними моделями є:

- **Іменникові конструкції з атрибутів прикметників:** *стратегія управління фінансовими ресурсами банку.*
- **Словосполучення з прикладами,** які конкретизують дії та учасників: механізм контролю за операціями клієнтів у банку .
- **Комбінації дієслів та іменників для позначення процесів:** процедури перевірки фінансових операцій на відповідність регулятивним вимогам .

Процес утворення багатослівних термінів забезпечує комбінацію різних способів, серед яких:

- Аналогія – шляхом додавання нових елементів до існуючих термінів, наприклад, *комплексний аналіз банківських інвестиційних проектів.*
- Семантична калькація – створення термінів шляхом перекладу іншомовних банківських словосполучень, що сприяє розвитку національної терміносистеми.
- Атрибутивне уточнення – додавання прикметників або уточнюючих слів до базового терміна для розширення його змісту.

Багатослівні терміни, зважаючи на їхню складну структуру, відіграють важливу роль у семантичній системі банківської діяльності, забезпечуючи відображення конкретних деталей операцій і понять що важко виразити в стислому вигляді. Завдяки такій багатокомпонентній структурі можна більш точно передати особливості фінансового середовища та операційного процесу. Наприклад, процес автоматизованої обробки заявок на кредитування вказує як на сам процес, так і на автоматизовану природу дій та об'єкта діяльності, що дає змогу визначити конкретне виконання [6].

Для формування основних функцій багатослівних термінів у банківській справі розглянемо такі приклади:

1. *Система управління банківськими ризиками на основі моделей оцінки* — термін, що вказує як на інструмент управління, так і на підхід до оцінки ризиків, охоплюючи специфіку управлінської практики.
2. *Програма підтримки підприємств малого та середнього бізнесу з боку банку* — багатослівний термін, що відображає взаємодію та бізнес у рамках програми підтримки.
3. *Методологія прогнозування фінансових результатів на основі статистичного аналізу* — конструкція, яка вказує на метод прогнозування та його основну характеристику, що є релевантною для банківського середовища.

Таким чином, чотири-, п'яти- та більш-слівні терміни є частим засобом професійної комунікації, що надає банківській терміносистемі необхідну гнучкість, деталізацію та адаптивність до змінних умов. Такі терміни допомагають досягти максимальної точності, що є важливим у правовому та фінансовому контекстах, де будь-яке неправильне тлумачення може призвести до серйозних наслідків.

Чотири-, п'яти- і більш-слівні терміни здебільшого вживаються в контекстах, де необхідно уточнити умови, механізми або особливі характеристики фінансових продуктів. Наприклад, терміни як «кредит на отримання житла з фіксованою процентною ставкою» або «сервіс обробки

міжнародних валютних транзакцій» відображають конкретні аспекти банківських послуг, важливі для правильного розуміння їхньої суті.

Завдяки такій структурі, ці терміни здатні зменшити ризики непорозуміння у процесі спілкування, оскільки їхня комплексність часто дає змогу уникнути багатозначності та неоднозначності. Проте варто відзначити, що зростання використання довгих термінів може призвести до ускладнення терміносистеми, що вимагає додаткової уваги з боку спеціалістів у сфері термінології для забезпечення зрозумілості та доступності інформації.

Таким чином, чотири-, п'яти- і більш-слівні терміни в банківській справі є виявом деталізування інструментів для точного та ефективного опису фінансових послуг та процесів. Вони вимагають систематичного аналізу та чіткої регламентації, щоб гарантувати їх коректне використання у професійній комунікації та документації. Це дослідження підкреслює важливість розвитку чіткої терміносистеми для подальшого вдосконалення практики в банківській справі.

Висновок до розділу 2

Термінологія банківської справи є основою для правильного й ефективного розуміння та комунікації в межах фінансової галузі. Вона не лише служить для визначення ключових понять, але й формує чітку картину банківських операцій, процедур та стратегій. Як комплексна, структурована і єдина система, банківська термінологія створює базу для обміну інформацією між фахівцями, забезпечуючи точність та однозначність в усіх аспектах фінансової діяльності.

Основним завданням термінології є забезпечення стабільності в комунікаціях і уніфікації понять, що використовуються у банківському секторі, аби виключити непорозуміння в умовах різних правових та економічних систем. Важливо, що термінологія банківської справи не обмежується лише описом операцій, але й є інструментом для регулювання та контролю в межах фінансової системи. У цьому контексті формування, класифікація і розвиток термінології відбуваються в умовах постійних змін як у внутрішньому середовищі

банківських установ, так і на зовнішньому рівні, що вимагає адаптації та розширення наявних термінів.

Поглиблений аналіз структури та функцій термінології дозволяє зробити висновок, що вона базується на однослівних термінах, які формують основу для опису загальних концепцій, таких як «кредит», «депозит», «відсотки». Вони мають універсальний характер, дозволяючи представникам різних фінансових установ спілкуватися на єдиній мовній платформі. Дво- та трислівні терміни дозволяють конкретизувати поняття, надаючи додаткові характеристики до загальних категорій. Вони часто використовуються для опису певних видів банківських послуг, таких як «кредитна лінія», «картковий рахунок», що сприяє точнішому розумінню складних фінансових інструментів та механізмів. У свою чергу, чотири-, п'яти- та більш складні терміни дозволяють детально описати багатогранні аспекти фінансових відносин, таких як "платіжний балансовий рахунок" чи "міжнародний валютний фонд", що визначають стратегію та політику функціонування банківських установ в умовах глобалізації.

У межах термінології банківської справи важливо враховувати, що її розвиток відбувається в умовах постійних змін в економічних і правових системах. Інновації у фінансових технологіях, зміни в міжнародних стандартах та вживанні електронних валют викликають потребу в появі нових термінів, які здатні адекватно відображати ці процеси. У зв'язку з цим, термінологія банківської справи є динамічною системою, що постійно адаптується до нових реалій, зберігаючи при цьому чіткість і однозначність термінів.

З глобалізацією фінансових ринків та інтеграцією різних банківських систем по всьому світу, банківська термінологія повинна враховувати особливості різних культур і мов. Міжнародна співпраця, розвиток цифрових технологій, а також інтеграція нових фінансових інструментів створюють необхідність стандартизації та уніфікації термінів, що забезпечує правильне сприйняття інформації на глобальному рівні. Це, своєю чергою, зменшує ризик непорозумінь і підвищує ефективність міжнародної співпраці в банківській сфері.

Загалом, сучасна термінологія банківської справи не лише відображає специфіку галузі, але й сприяє її розвитку, гармонізуючи міжнародні та локальні тенденції. Вона є важливим інструментом для побудови ефективної комунікації у фінансовому середовищі, забезпечення правового та економічного контролю, а також сприяє створенню стабільної основи для розвитку нових фінансових послуг і технологій.

РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНІ ТА СЕМАНТИКО-ЛЕКСИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ В СИСТЕМІ ТЕРМІНІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

3.1. Тематичне диференціювання термінів банківської справи

Тематичне диференціювання термінів є важливою складовою аналізу терміносистеми будь-якої галузі знань, зокрема банківської справи. Це процес, що дає змогу розмежувати терміни за повними ознаками, зокрема за їх функціональним призначенням, семантичним навантаженням та використанням контексту. У банківській сфері де терміни можуть бути дуже специфічними і мати різні значення у залежності від контексту, правильне диференціювання є необхідним для забезпечення чіткого розуміння та ефективної комунікації.

Тематичне диференціювання термінів банківської справи є інструментом організації терміносистеми в цій складній і динамічній галузі. У такому процесі диференціації терміни можна класифікувати за кількома основними категоріями: функціональною, семантичною та контекстуальною.

Функціональна категоризація дає змогу групувати терміни відповідно до їх ролі в банківській діяльності. Це включає терміни, які відображають різні аспекти управління ризиками, такі як «страхування» та «резервування», які є критично важливими для забезпечення стабільності фінансових установ. Наприклад, терміни, пов'язані з кредитуванням, зокрема «кредитна лінія» та «іпотечний кредит», підкреслюють особливі процеси та умови, які використовують у відносинах між банком і клієнтом. Дослідження, проведене Зінченком, акцентує увагу на важливості функціональної класифікації термінів для підвищення точності та однозначності в обслуговуванні клієнтів та виконанні банківських операцій [15].

Функційна категоризація дає змогу розділити терміни відповідно до їх функцій у банківській діяльності. Наприклад, кредитні терміни, такі як «кредит», «іпотека», «кредитна історія» та «ліміт кредитування», постають спільними в основних функціях банків. Інвестиційні терміни, такі як «цінні папери», «акції», «зобов'язання» та «дивіденди», стосуються фінансових інструментів, які

використовують для залучення капіталу та управління інвестиціями. Також найчастіше є терміни ризик-менеджменту такі як «кредитний ризик», «операційний ризик» та «ризик ліквідності», які допомагають виявляти, аналізувати та управляти деякими ризиками, що можуть загрожувати фінансовій стійкості банківських установ.

Семантична диференціація є ще одним аспектом, який дає змогу розділити терміни на основі їх семантичного значення. Це може включати терміни, які позначають процеси, такі як «перекладний платіж» і «обробка кредитних заявок», які демонструють активні дії в банківських процесах. З іншого боку, терміни, що вказують на результати, такі як «прибуток» і «збиток», відображають кінцеві результати банківських операцій. Як зазначає Карпіловська, семантична диференціація термінів вважає, що саме процеси впливають на фінансовий результат, що є значенням для оцінки ефективності банківської діяльності [17].

Семантична диференціація дає змогу класифікувати терміни за їх семантичними значеннями. У цих категоріях терміни можуть бути включені на технологічні та результативні. Процесні терміни, такі як «обслуговування клієнтів», «оформлення заявки» та «проведення аудиту», відображають конкретні дії в банківській діяльності, тоді як результативні терміни, такі як «чистий прибуток», «валовий дохід» і «рентабельність», вказують на кінцеві результати діяльності банків. Розуміння термінів є причиною оцінки фінансової ефективності банківських установ та їх успішності на цьому ринку.

Контекстуальна категоризація є ще важливою формою диференціювання, яка дає змогу класифікувати терміни залежно від контексту їх використання. Наприклад, терміни, які застосовуються в контексті міжнародного банківського бізнесу, такі як «валютний ризик» та «міжнародні фінансові інститути», підкреслюють специфіку міжнародних фінансових відносин і практики. У той же час терміни національного рівня, такі як «національний банк» і «внутрішні платежі», фокусуються на внутрішніх аспектах банківської системи. Герасименко у своєму дослідженні акцентує увагу на тому, що контекстуальна

категоризація термінів є важливою для коректного застосування термінології в різних ситуаціях, що зменшує ризик непорозумінь [6].

Контекстуальна категоризація забезпечує класифікацію термінів залежно від контексту їх використання. У цю категорію входять міжнародні терміни, такі як «міжнародні платежі», «трансакції» та «валютний контроль», які використовуються в контексті міжнародного банківського бізнесу. Знання цих термінів є прибутком для банків, які працюють на міжнародному ринку, через що вони охоплюють аспекти, пов'язані з міждержавними фінансовими операціями, та специфіку міжнародних фінансових відносин. Національні терміни, зокрема «місцеві банки», «регуляторні вимоги», «внутрішній ринок» та ін., відображають специфіку системи національних банків та її особливості, що також важливі для розуміння функціонування банків у певній країні. Класифікація термінів за цими категоріями сприяє кращому розумінню терміносистеми банківської справи, її структурованості та глибини, що в свою чергу забезпечує ефективність комунікації між фахівцями галузі.

Тематичне диференціювання термінів банківської справи є інструментом забезпечення точності та однозначності у професійній комунікації. В умовах динамічного розвитку фінансових ринків та зміни регуляторних вимог мають чітке визначення термінів, які використовуються в банківській сфері. Класифікація термінів за ключовими критеріями, такими як функційна, семантична та контекстуальна категоризація, завдяки створеній структурованій терміносистемі, яка дає змогу уникнути плутанини.

Одним із головних переваг тематичного диференціювання є зниження ризику непорозумінь, які можуть виникати через багатозначність термінів. У банківській справі терміни можуть мати різні значення залежно від контексту їх використання. Наприклад, слово «кредит» можна позначати як процес отримання фінансування, так і суми грошей, що надається позичальнику. Чітке визначення та класифікація таких термінів дає змогу уникнути ситуацій, коли одна і та ж термінологія може бути витлумачена по-різному, що може призвести до фінансових ризиків або правових проблем.

Крім того, точна термінологія покращує якість управління банківськими процесами. Завдяки зрозумілій терміносистемі всі учасники процесу — від клієнтів до банківських працівників та регуляторних органів — можуть краще орієнтуватися у складних фінансових операціях і процедурах. Це забезпечує більшу зрозумілість та прозорість, що відповідно забезпечує рівень довіри між усіма сторонами.

Для клієнтів, які часто не є фахівцями у фінансовій сфері, зрозуміла термінологія є запорукою успішної взаємодії з банками. Якщо терміни чітко визначені і зрозумілі, клієнти можуть краще оцінити умови кредитування, інвестиційні можливості та інші фінансові послуги, які пропонуються. Це не тільки покращення якості обслуговування, але й погіршення формування позитивного іміджу банків.

Для банківських працівників чітке тематичне диференціювання термінів сприяє покращенню ефективного навчання та підвищенню кваліфікації. Фахівці можуть швидше засвоювати нові терміни та їх значення, що полегшує адаптацію до змін у регуляторному середовищі та фінансових практиках. Таким чином, терміносистема стає основою для професійного розвитку в галузі банківської справи.

Регуляторні органи, що контролюють діяльність банків, також виграють від чіткої термінології. Вони можуть ефективніше здійснювати нагляд та контроль за дотриманням законодавства, використовуючи єдину терміносистему. Це дає змогу зменшити кількість помилок при тлумаченні нормативних актів та вимог, що забезпечують загальну ефективність регуляторної діяльності.

Отже, тематичне диференціювання термінів банківської справи є елементом, який забезпечує точність, зрозумілість та ефективність комунікації між усіма учасниками банківського процесу. Чітка терміносистема не тільки покращує управління банківськими процесами, але й сприяє розвитку довіри між клієнтами та банками, що в кінцевому результаті позитивно впливає на стабільність і розвиток банківської системи в цілому.

3.2. Родо-видові зв'язки в системі термінів банківської справи

Родо-видові зв'язки в системі термінів банківської справи є елементом, який збільшує структурувати та організувати терміносистему, а також чіткість і однозначність у використанні термінології. У цій системі терміни можна поділити на роди та побачити, що відображає ієрархічну організацію понять, що використовується в банківській діяльності.

На верхньому рівні ми маємо загальні категорії термінів, які охоплюють широкий спектр понять, що стосуються банківської справи. Наприклад, терміни, що відносяться до фінансових послуг, таких як «кредитування», «інвестування», «управління активами» тощо, виступають як родові поняття. Ці терміни об'єднують у себе різні види різних термінів, які детально описують окремі аспекти цих фінансових послуг.

Внутрішня структура термінів у межах кожного роду формує різноманітні види термінів. Наприклад, у категорії «кредитування» можуть бути виділені такі терміни, як «іпотечний кредит», «кредитна лінія», «споживчий кредит» тощо. Кожен із цих термінів представляє специфічний вид кредитування, відображаючи його особливості, умови та мету. Аналогічним чином терміни в категорії «інвестування» можуть включати «акції», «зобов'язання», «фонди» та інші, що деталізують різні інструменти, які використані в інвестиційній діяльності.

Родо-видові зв'язки також допомагають у визначенні та уточненні понять, що є критично важливими для професійної комунікації в банківській справі. Наприклад, знання про те, що «кредит» є родовим терміном для більш специфічних видів кредитів, дає змогу фахівцям краще орієнтуватися в терміносистемі та використовувати відповідну термінологію в контексті конкретних операцій.

Ці зв'язки сприяють також ефективному навчальному процесу для нових співробітників банківських установ, потім вони допомагають швидше засвоювати терміни та їх значення. Розуміння родо-видових зв'язків полегшує процес навчання, не дає змогу зосередитися на основних категоріях та поступово переходити до більш специфічних понять.

Дослідження родо-видових зв'язків у терміносистемі банківської справи привертає увагу науковців, які аналізують структуру термінології та її вплив на професійну комунікацію. Із ключових аспектів цих досліджень вивчається те, як родо-видові зв'язки формують ієрархію термінів і яку роль вони виконують у спрощеному розумінні складних фінансових понять.

Наприклад, у роботі Литвиненко зазначається, що правильне визначення родових термінів та їх видів дає змогу створити структуровану терміносистему, яка, у своєму разі, забезпечує зрозумілість і точність у професійній комунікації. Автор акцентує увагу на важливості чіткого визначення родових понять, оскільки це дає змогу зменшити ризик непорозуміння у спілкуванні між фахівцями [34].

У статті Петренко обговорюється значення родо-видових зв'язків у контексті семантичного аналізу термінів. Автор підкреслює, що чітко висвітлює ієрархію термінів, побудовану на основі родо-видових зв'язків, сприяє формуванню єдиної терміносистеми, що забезпечує стабільність у професійній практиці [41].

Науковець Смирнова у своїй монографії розглядає, як родо-видові зв'язки впливають на формування термінів у контексті конкретних фінансових продуктів і послуг. Вона зазначає, що правильне проживання термінів на основі родо-видових зв'язків може істотно підвищити якість комунікації між фахівцями та клієнтами [48].

Також у статті Гриценко обговорюється вплив родо-видових зв'язків на формування навчальної програми для підготовки банківських кадрів. Автор стверджує, що знання про родо-видові зв'язки ефективніше ефективному навчальному процесу, дозволяючи студентам швидше засвоювати терміни та їх значення [7].

Родо-видові зв'язки в системі термінів банківської справи допомагають кілька важливих функцій, які сприяють організації та розумінню терміносистеми. Ці зв'язки допомагають створити ієрархічну структуру термінів, що полегшує навігацію в складній системі терміносистеми. Це забезпечує чітке

розуміння того, як терміни, пов'язані собою між собою, та які родові поняття об'єднують їх.

Використання родо-видових зв'язків забезпечує точність у визначених термінах, що знижує ймовірність виникнення непорозумінь і тан плутини, що є особливо важливими у фінансовій сфері, де терміни можуть мати спеціальні значення. Чітке визначення термінів за допомогою родо-видових зв'язків полегшує спілкування між фахівцями, клієнтами та регуляторними органами. Це важливо для успішної діяльності банківських установ, оскільки всі учасники повинні розуміти одні й ті ж терміни в одному контексті. Розуміння родо-видових зв'язків спрощує процес навчання для нових співробітників банківських установ. Студенти та практики можуть швидше засвоїти терміни, залишити знання про народження та побачити готову створити загальну картину терміносистеми.

У наукових дослідженнях родо-видові зв'язки необхідно аналізувати еволюцію терміносистеми, відслідковувати зміни в значущих термінах та їх використання, а також вивчати вплив нових фінансових інструментів та послуг на терміносистему. Ці зв'язки також сприяють уніфікації термінів у банківській справі, що особливо важливо в контексті міжнародної діяльності. Встановлення єдиних термінів забезпечує зручність у співпраці з міжнародними партнерами та регуляторами.

Отже, родо-видові зв'язки в системі термінів банківської справи є великим інструментом для структурізації терміносистеми, забезпечення точності, покращення комунікації та навчання, а також для проведення аналізу та уніфікації термінології у сфері фінансових послуг.

3.3. Семантика тотожності та протиставлення в системі термінів банківської справи

Семантика тотожності та протиставлення в системі термінів банківської справи є важливою складовою термінологією, що відображає специфіку функціонування фінансової системи. У цій сфері терміни не тільки не лише певні поняття, але й допомагають застосуванню їх взаємозв'язків, взаємозалежностей

та відмінностей, що є критично важливо для точного розуміння специфіки банківської діяльності.

Семантика тотожності, яка показує схожість термінів, дає змогу фахівцям у банківській справі орієнтуватися в терміносистемі, забезпечуючи чіткі сприйняття термінів, які можуть використовуватися взаємозамінно або у подібних контекстах. Наприклад, терміни «кредит» та «позика» можуть сприйматися як синоніми в деяких ситуаціях, однак їх точні визначення та вживання можуть залежати від конкретних обставин. Це вимагає уваги до нюансів до значення термінів та їх адекватного використання у професійній практиці.

Семантика протиставлення, у своєму випадку, дає змогу виокремити важливі відмінності між термінами, що є критично важливим для розуміння складних фінансових концепцій та інструментів. Наприклад, терміни «актив» і «пасив» не тільки вказують на різні аспекти фінансової звітності, але й акцентують увагу на протилежних функціях у банку. Вивчення семантики протиставлення в терміносистемі банківської справи дає змогу спеціалістам краще розуміти механізми функціонування фінансових інститутів, а також забезпечує точність у комунікації між усіма учасниками банківського процесу.

Таким чином, семантика тотожності та протиставлення в термінах банківської справи лише не збагачує терміносистему, але й забезпечує глибше розуміння фінансових відносин. Вивчення цих семантичних відносин є місцем для підвищення професійної компетенції фахівців, оптимізації комунікаційних процесів та покращення якісного обслуговування клієнтів. У цьому розділі виділено детальний аналіз семантики тотожності та протиставлення в термінах банківської справи, що дає змогу краще зрозуміти механізми, які становлять основу терміносистеми в цій галузі.

О. С. Кулініч у статті «Семантичні аспекти термінів банківської справи» детально аналізує семантичні відносини між термінами в банківській сфері. Автор зазначає, що важливість точності термінології в цій галузі важко переоцінити, хоча неправильне трактування термінів може призвести до

серйозних наслідків у фінансовій діяльності. Кулініч пропонує також підходи до вивчення семантики термінів, які повністю виявляють їхні відносини тотожності та протиставлення. У дослідженні розглядаються конкретні приклади термінів, які використовують у банківській справі, такі як «кредит» і «позика», котрі часто вживаються як синоніми, хоча мають свої нюанси у визначенні. Ця стаття є зовнішнім у розвитку термінології банківської справи, після чого вона підкреслює необхідність чіткості у використанні термінів для професіоналів у цій сфері [32, с. 45].

В свою чергу М. В. Шевченко у своїй монографії досліджує систему термінів у фінансовій та банківській сферах. Автор вивчає семантичні відносини між термінами, що допомагають застосуванню їхнього місця в терміносистемі. Шевченко наголошує на тому, що семантичні відносини, такі як тотожність і протиставлення, є ключовими для розуміння функціонування фінансових інститутів. Наприклад, терміни «актив» і «пасив» протиставляються, підкреслюючи різні аспекти бухгалтерського обліку. Монографія пропонує чіткі визначення термінів та їх семантичні зв'язки, що є прибутками для науковців та практиків, які прагнуть глибше зрозуміти специфіку терміносистеми у фінансових дисциплінах [53].

В. І. Котик у статті аналізує семантичні аспекти термінів, зокрема в контексті їх використання у професійній комунікації. Автор вказує на те, що Неправильне вживання термінів може призвести до серйозних непорозумінь у банківській справі. Котик підкреслює важливість семантичних відносин, таких як тотожність і протиставлення, у визначені терміни, наприклад, «кредитний ризик» і «операційний ризик», які мають різні значення, але часто помилково використовуються в одній і тій самій ситуації. Стаття містить пропозиції щодо вдосконалення термінологічної бази в банківській справі, що є Значущим для значної кількості в оптимізації діяльності, вияву комунікаційних процесів між значною кількістю учасників [24, с. 88].

Тотожність термінів у банківській справі проявляється в їх здатності відображати схожість або спільність значення. Наприклад, терміни «кредит» і

«позика» часто вживаються як синоніми. Проте в контексті банківської діяльності вони можуть мати нюанси, які важливо враховувати. «Кредит» застосовується при фінансуванні, наданому банком, з обов'язковим поверненням, тоді як «позика» може бути іншим ширшим поняттям, що включає форми позичання. Розуміння цих тонкощів є критичним місцем для фінансових спеціалістів, які повинні використовувати терміни точно.

Протиставлення термінів у банківській справі виявляється в термінах, які відображають різні аспекти або протилежні значення. Наприклад, терміни «актив» і «пасив» є основними в бухгалтерському обліку, де «активи» вказують на ресурси, які контролюються банком, тоді як «пасиви» відображають зобов'язання. Це протиставлення є наслідком для розуміння фінансового стану банку та його здатності виконувати зобов'язання.

Дослідження семантики тотожності та протиставлення в термінах банківської справи знизити ризик непорозумінь у комунікації між фахівцями галузей, а також між банками та їхніми клієнтами. Ясність термінів підвищення ефективнішої роботи з документами, звітами та іншими фінансовими матеріалами. Наприклад, чітке розуміння різниці між термінами «кредитний ризик» та «операційний ризик» дає змогу фахівцям краще управляти ризиками, які представлені в банківській діяльності.

Таким чином, семантика тотожності та протиставлення в термінах банківської справи є однією з основних складових, що визначають не лише наукову точність термінології, але й її практичну функціональність у повсякденному банківському обслуговуванні. Розуміння і правильне застосування цих семантичних категорій сприяє формуванню однозначності та чіткості в інтерпретації термінів, що в свою чергу підвищує ефективність роботи банківських установ, дозволяючи уникати юридичних та фінансових непорозумінь.

Тотожність термінів, наприклад, у випадках, коли різні фінансові інструменти мають подібну структуру або функцію, забезпечує єдине розуміння термінів серед усіх учасників банківських процесів: як співробітників банку, так

і клієнтів. Це дозволяє впорядкувати використання термінів у різних контекстах і створює передумови для узгодженості при розробці фінансових продуктів, укладанні угод та наданні консультацій.

Протиставлення термінів відіграє не менш важливу роль, оскільки воно дозволяє чітко відокремити одне поняття від іншого, забезпечуючи точність та неперервність операцій і стратегій банківських установ. Наприклад, чітке розмежування таких понять, як «кредит» і «позика», «депозит» і «ощадний рахунок», дозволяє банкам надавати більш конкретні фінансові продукти, що відповідають потребам різних груп клієнтів. Це також має важливе значення для збереження довіри до банківських послуг, оскільки недоречне або неточне використання термінів може призвести до юридичних суперечок або фінансових втрат.

У свою чергу, чітке розмежування термінів також позитивно позначається на якості обслуговування клієнтів, адже воно сприяє швидшому та ефективнішому вирішенню питань, що виникають під час надання банківських послуг. У сучасних умовах, коли технології та фінансові інструменти швидко змінюються, важливість правильної термінології є не лише академічною потребою, але й практичною вимогою для підтримки високого рівня обслуговування.

Загалом, семантичне вдосконалення та розвиток термінів банківської справи є важливим етапом у забезпеченні ефективності та стабільності фінансової системи. Воно не тільки сприяє розвитку наукової бази термінології, але й робить банківські операції більш зрозумілими, а також знижує ризики помилок і непорозумінь, що можуть виникнути через неправильне тлумачення термінів. Це безпосередньо впливає на успішність фінансових установ, підвищуючи рівень їх конкурентоспроможності на ринку.

Висновок до розділу 3

Аналіз тематичних та семантико-лексичних зв'язків у системі термінів банківської справи актуалізує необхідність системного підходу до вивчення

терміносистеми. Виявлені зв'язки лише структурують знання, але забезпечують точність та однозначність у професійній комунікації. Тематичні категорії допомагають групувати терміни за їх функціональними ролями, що сприяє кращому розумінню специфіки банківських процесів і полегшує взаємодію між фахівцями.

Семантико-лексичні зв'язки вказують на глибокі відносини між термінами, виявляючи їх значення та контекстуальні нюанси. Це, у свою чергу, дає змогу уникати неоднозначностей та помилок у вживанні термінів, що особливо важливо в умовах швидкозмінного фінансового середовища. Чітке усвідомлення цих зв'язків дає змогу досягти фахової компетентності працівників банків

Таким чином, результати даного дослідження вказують на значущість тематичних і семантико-лексичних зв'язків не лише для теоретичного осмислення терміносистеми, але й для практичного застосування в реальному банківському житті, що позитивно впливає на ефективність роботи банківських установ і на загальному розрізі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження були детально проаналізовані різноманітні підходи до визначення диференційних ознак в контексті банківської справи. Виявлено основні відмінності між термінами, які застосовуються в банківській діяльності, загальноповживаними словами та номенклатурними знаками.

Крім того, було встановлено, що терміни в банківській системі мають особливі функції і значення, які формуються в рамках фінансової діяльності, відрізняючись від загальноприйнятих лексичних одиниць. Ці терміни лише описують явища та процеси, але й складають основу для формування професійної комунікації серед спеціалістів, що підвищує ефективність роботи банківських установ.

Також дослідження виявило, що розвиток терміносистеми в банківській сфері тісно пов'язаний з еволюцією фінансових інститутів та інновацій в галузі. Зміни в економічній ситуації, законодавство та технології сприяють появі нових термінів і модифікації існуючих, які, у свою чергу, відображають динамічний характер банківських послуг і продуктів. Таким чином, аналіз терміносистеми банківської справи дає можливість глибше зрозуміти не тільки мовні, але й соціально-економічні процеси, які відбуваються в цій галузі.

У результаті проведеного аналізу термінологічних одиниць у банківській сфері виявлено специфічний розподіл за кількістю слів у їхній структурі, що відображає особливості мовлення та комунікації в цій галузі. Серед 198 термінів, які були проаналізовані, однослівні терміни займають 22,2% від загальної кількості, що вказує на певну тенденцію до використання простих лексичних одиниць. Це добре прогнозування до економіки мовних засобів у ситуаціях, де важлива чіткість і швидкість обміну інформацією. Однослівні терміни, зазвичай, стосуються базових понять, що є фундаментальними для розуміння банківських процесів.

Найбільшу групу формують двослівні терміни, кількість яких 57,1%. Це підтверджує, що в банківській термінології часто використовуються

словасполучення, які забезпечують більш точну передачу змісту та контексту. Дво- та трислівні терміни надають можливість виявити більш складні концепції і процеси, що є особливою формою у швидко змінюваному фінансовому середовищі, де нюанси можуть мати вирішальне значення.

Трислівні терміни становлять 13,1% від загальної кількості термінологічних одиниць і, зазвичай, використовують для визначення більш складних понять, які вимагають додаткової деталізації. Це підкреслює необхідність у формуванні термінів, які можуть відображати окремі аспекти банківської діяльності.

Найменшу групу становлять багатослівні терміни, що складаються з чотирьох, п'ять і більше слів, кількість яких дорівнює 15, або 7,6%. Їх рідше застосовують через громіздкість та обмежену зручність у використанні. Однак ці терміни можуть надавати глибшу деталізацію та точність в описі вузькоспеціалізованих понять, які можуть бути необхідними в певних контекстах, наприклад, у складних фінансових угодах або законодавчих документах.

Розподіл термінів банківської системи за походженням показує, що 71% слів мають латинське коріння, що зумовлено її впливом на фінансову термінологію. Терміни зі змішаним походженням складають 16%, відображаючи інтеграцію різних мов у глобалізації банківської системи. Англійська мова забезпечує 13% термінів, що пояснюється її роллю в сучасному фінансовому секторі та інноваціях.

Аналіз термінів у банківській сфері підтверджує важливість їх систематизації та первинної класифікації з подальшим поглибленим диференціюванням за частинами мови, семантичними та парадигмальними зв'язками. У рамках дослідження було обстежено значний обсяг науково-теоретичної та практичної літератури, що дозволило зібрати 198 термінів, які використані в банківській системі. Проведене первинне структурне опрацювання цих термінів дало змогу визначити їх специфіку, функції та взаємозв'язки, а також окреслити основні тенденції розвитку банківської термінології.

Систематизація термінів у банківській справі є необхідною умовою для забезпечення точності та однозначності професійної комунікації. Правильне розуміння термінів припинити ризики непорозуміння, які можуть виникати через багатозначність слів або їх неправильне вживання. Крім того, структурний аналіз термінів дає змогу закономірності їх формування, що може сприяти оптимізації терміносистеми та підвищенню ефективності банківських процесів.

Глибше розуміння семантичних зв'язків між термінами, їх функцій та частиномовної належності також важливо у підготовці кваліфікованих фахівців у банківській сфері. Використання однакових термінів для визначення різних понять може призводити до плутанини, тому систематизація та класифікація термінів створює умови для чіткішої ідентифікації понять, що, у своєму разі, забезпечує якість обслуговування клієнтів та ефективність роботи банківських установ.

Таким чином, результати проведеного дослідження вказують на необхідність подальшої роботи в напрямку вдосконалення терміносистеми банківської справи, що може стати основою для розробки методичних рекомендацій щодо навчання та підготовки спеціалістів у цій галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Glossary of Banking Terms from Bank of America. URL: <https://www.bankofamerica.com/deposits/manage/glossary.go>
2. Perspektiven: Das Investment-Journal für Kunden der Deutsche Bank. URL: <https://www.deutsche-bank.de/pfb/content/marktinformationen/wissen-boersenlexikon-detail.html>.
3. Андрушенко, І.Я. Проблеми стандартизації термінології та їх роль у професійній комунікації // Українська мова. – 2020. – № 2. – С. 33–46.
4. Андрушенко, І.Я. Сучасна українська термінологія в аспекті лінгвістичної стандартизації // Українська мова. – 2020. – № 3. – С. 23–31.
5. Ганич, Д.І., Олійник, І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Видавництво Літера, 2014. – 320 с.
6. Герасименко Л. І. *Семантичні та структурні особливості складних банківських термінів*. Одеса: Астропринт, 2019.
7. Грищенко, І. (2021). Структура термінології в банківській системі. Науковий вісник НБУ, 2021, 2(1), 32-40.
8. Грищенко, А.П. *Теоретична граматики української мови*. – К.: Видавництво Літера, 2016. – 280 с.
9. Грищенко, О. В. *Термінологічні системи в економічній сфері: структура та семантика*. Київ: Вид-во НТУУ «КПІ», 2019.
10. Гумовська І. Концептуальні теоретичні основи кореляційних процесів у термінознавстві (на прикладі правничої термінології в економічному дискурсі) / І. Гумовська // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство). - 2014. - Вип. 20. - С. 84-90.
11. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько – К.: Вид. дім «КМ Academia», 2000. – 218 с.

12. Дерба С.М. Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Київ, 2007. – 16 с
13. Дзюбенко, Т. В. «Системи термінів у банківській справі: аналіз та класифікація.» *Економічні науки*. 2017.
14. Закон України «Про банки та банківську систему» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
15. Зінченко О. ю. *Теорія і практика банківської термінології в сучасній українській мові* . Київ: Наукова думка, 2021.
16. Іванченко, О. М. Фінансова термінологія в українській мові: питання теорії та практики. Київ: Наукова думка, 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/331843082_Ivasenko_V_Sucasne_ukrainske_teoreticne_terminoznavstvo_vih_i_stanovlenna_Slov'anske_terminoznavstvo_kinca_HH_-_pocatku_HHII_stolit_Kiiv_Znec_2018_S_31-74 13
17. Іващишин О. Проблема доцільності використання запозичень та інтернаціоналізмів у науково-технічній термінології / О. Іващишин // Проблеми української науково-технічної термінології: тези I міжнародної наукової конференції. — Львів, 1992. — С. 114—116.
18. Камінська О. І. Проблеми нормалізації та стандартизації української термінологічної лексики дипломатії / О. І. Камінська // Наукові записки. Сер. “Філологічна”. – 2013. – Вип. 36. – С. 33–35.
19. Карпіловська Є.А. *Дослідження багатокomпонентних термінів у фінансовій галузі* . Львів: Світ, 2020.
20. Карпіловська Є.А. *Українська дериваційна термінологія* . Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019.
21. Клименко Н.Ф. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови // Українська мова. – 2003. – № 3–4. – С.83–105.
22. Коваленко О. І. *Аналіз банківських термінів: дво- та трислівні термінологічні конструкції* . Харків: Видавництво Харківського національного університету, 2019.

23. Конверський, А.Є. Методологія науки : навч. посіб. / за ред. А.Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 278 с.
24. Котик В. І. Термінологія банківської справи: проблеми і перспективи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 30. С. 88-92.
25. Кочан І.М. Синонімія у термінології / І.М. Кочан // Мовознавство. – 1992. – №3. – С.70-81.
26. Кочан І.М. Українське термінознавство: Етап утвердження. Термінологічний вісник. 2019. Вип. 5. С. 25-32 URL: https://iul-nasu.org.ua/pdf/termvisnik/terv_2019_5_5.pdf 19
27. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : Академія, 2006. 464 с.
28. Кравченко, Т. В. «Термінологічна система в банківській справі: проблеми та перспективи.» *Науковий вісник*. 2019
29. Кривов Є. С., Кудрявцева Н. С. Термінологія банківської справи: номінативний та перекладацький аспекти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018 № 37 том 4 URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/49.pdf
30. Крижанівська, А.В. Як відрізнити термін від нетерміна // Мова і термінологія. – 2014. – Вип. 10. – С. 45–50.
31. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукового дослідження. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
32. Кулініч О. С. Семантичні аспекти термінів банківської справи. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологія». 2020. Вип. 12. С. 45-51.
33. Лаврищев, А.І. Проблеми термінології в сучасній науці // Мова і термінологія. – 2012. – Вип. 7. – С. 18–24.
34. Литвиненко, О. (2017). Термінологічна система банківської справи . Київ: Наукова думка, 2017

35. Литвинко, О.А. Еволюція термінів у сучасній українській науковій мові // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – 2010. – Вип. 31. – С. 52–57.
36. Луковенко Т.О. Складання як один зі способів термінотворення у галузі гомеопатії. Термінологічний вісник. 2013. № 2. 28-31 URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=terv_2013_2%282%29__6
37. Ляшук Н.А. Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2014. 20 с
38. Михайлова Т. В. Антонімія в українській науково-технічній термінології // Вісник Харківського нац. ун-ту. Серія філологія. – 2000. – № 491. – С. 278–282.
39. Мойсієнко А.К., Бас-Кононенко О.В., Бон Даренко В.В. та ін. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник, 2010. – с.270 URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Moisiienko_Anatolii/Suchasna_ukrainska_literaturna_mova_Leksykologhiia_Fonetyka.pdf
40. Нікуліна Н. В. Зв'язок терміна і поняття (на матеріалі транспортної термінологічної мегасистеми) / Н. В. Нікуліна // Лінгвістичні дослідження. - 2016. - Вип. 41. - С. 177-181.
41. Петренко, В. Класифікація термінів у фінансовій сфері . Журнал фінансових досліджень, 2019, 5(3), 45-58.
42. Романовський В. Л. *Морфологічні особливості банківської термінології* . Львів: Видавництво Львівського національного університету, 2017.
43. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський. – К., 1988. – С. 228-230.

- [illegible]

<http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/11976/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

53. Шевченко М. В. Термінологія фінансових дисциплін. Київ: Вид-во НТУ, 2018. 250 с.

ДОДАТОК А

Словник термінів банківської системи

АВАЛЮВАННЯ – це взяття банком на себе зобов'язання оплатити вексель повністю або частково за одну із зобов'язаних за векселем, осіб, якщо платник не оплатив вексель у строк чи неможливо одержати платіж за векселем у строк.

АВІЗО – банківський розрахунковий документ, на підставі якого банки зараховують чи списують відповідні суми за рахунками клієнтів.

АВТОМАТ САМООБСЛУГОВУВАННЯ (БАНКОМАТ) – програмно-технічний комплекс, що дає змогу держателю платіжної картки здійснити самообслуговування за операціями одержання грошей у готівковій формі, внесення їх для зарахування на відповідні рахунки, одержання інформації щодо стану своїх рахунків, а також виконати інші операції згідно з функціональними можливостями цього комплексу.

АВТОРИЗАЦІЯ – процедура отримання дозволу на проведення операції із застосуванням платіжної картки.

АКРЕДИТИВ – розрахунковий документ, що являє собою доручення одного банку іншому провести оплату товарно-транспортних документів за відвантажені товари чи надані послуги за рахунок заздалегідь визначених джерел коштів.

АКТИВИ – ресурси, що контролюються установою, які набуто в результаті попередніх операцій і які повинні принести дохід чи іншу економічну вигоду в майбутньому.

АКТИВИ ВИСОКОЛІКВІДНІ – кошти та активи, які можуть бути легко трансформовані у готівкові кошти; здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань.

АКТИВИ РОБОЧІ – кошти на коррахунку, в касі, вкладені в майно, розміщені в інших банках, цінних паперах, надані кредити, інші кошти та інші активи, що приносять прибуток банку.

АКТИВНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКУ – операції, з розміщення вільних коштів з метою отримання прибутку.

АКЦЕПТ – письмова згода платника на оплату векселя.

АКЦЕПТНО-РАМБУСНИЙ КРЕДИТ – це кредит, що супроводжується відкриттям безвідкличного акредитива і забезпечений товарними документами. Імпортёр дає доручення банку, з яким є домовленість про акцептування тратт, відкрити акредитив на користь експортера. Після отримання від експортера товарів доходів замість акцептованого векселя банк-акцептант списує суму платежу за векселем та комісії з коррахунку банку імпортера.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО – одна з форм централізації капіталу та основна організаційна форма підприємства, яке утворюється шляхом продажу акцій.

АКЦІЯ – цінний папір без встановленого строку обігу, що засвідчує пайову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує право на участь в управлінні товариством, дає право його власникові на одержання частини його прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при його ліквідації.

АНДЕРРАЙТИНГ – купівля на первинному ринку цінних паперів з наступним їх продажем інвесторам.

АРБІТРАЖ – можливість скористатись тимчасовою різницею цін валюти на двох ринках одночасно, а також, коли існує різниця між процентними ставками двох країн та різниця між поточним курсом та ф'ючерсним курсом.

АСОЦІЙОВАНИЙ ЧЛЕН ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ – банк, який має ліцензію платіжної системи на здійснення емісії та/або еквайрингу за гарантіями, що надані платіжній організації іншим банком - принциповим членом.

БАЛАНСОВА ВАРТІСТЬ – відображена в балансі банку (первинна).

БАНК – фінансовий інститут, що акумулює тимчасово вільні кошти та нагромадження, надає кредит, здійснює грошові розрахунки, випускає в обіг гроші, цінні папери тощо, здійснює посередництво у взаємних платежах і розрахунках між державою, з підприємствами, закладами та окремими особами.

БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ УКРАЇНИ – центральний банк України, який здійснює керівництво всією кредитною системою країни, має монопольне право емісії банкнот, є головним провідником грошово-кредитної політики держави.

БАНК-ЕКВАЙЄР – банк, що займається технологічним, інформаційним обслуговуванням торговців та виконанням розрахунків з ними з операцій, які здійснені із застосуванням платіжних карток.

БАНКИ КОМЕРЦІЙНІ – кредитні установи, що здійснюють всі різновиди банківських операцій (крім емісії грошей) для підприємств усіх галузей за рахунок грошей, залучених у вигляді вкладів.

БАНКІВСЬКА ГАРАНТІЯ – безвідзивне зобов'язання банку виплатити певну суму у випадку, коли третя особа не зробить цього.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА – історично сформована і законодавче закріплена система організації банківської справи в конкретній країні.

БАНКІВСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ – це тимчасове об'єднання банків, які створюються для координації дій при проведенні різного роду банківських операцій або для кредитування однієї, але великої угоди.

БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ – це позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості, повернення, платності, забезпеченості та цільового використання.

БАНКІВСЬКИЙ ПЕРЕКАЗ – це операція банку з виконання доручення клієнта по переведенню грошей в інший (зарубіжний) банк для виконання його грошових зобов'язань.

БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ – це операції банків для залучення коштів, видачі позик, розрахункового обслуговування клієнтів та виконання інших їх доручень.

БАНКИ-КОРЕСПОНДЕНТИ – комерційні банки, які встановили між собою прямі кореспондентські відносини.

БЕЗВІДЗИВНИЙ АКРЕДИТИВ – це акредитив, який не може бути анульований (відкликаний) або змінений банком покупця до наставання терміну без згоди постачальника, на користь якого він відкритий.

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ – це розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках, коли гроші списуються з рахунку платника і зараховуються отримувачу.

БЕНЕФІЦІАР ПО ГАРАНТІЇ – особа, на користь якої виставлена гарантія

БЛАНКОВА ВАРТІСТЬ АКЦІЙ – ціна, що дорівнює частці власного капіталу емітента, яка припадає на 1 акцію.

БОРГОВІ ЦІННІ ПАПЕРИ – які засвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти відповідно до зобов'язання.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС БАНКУ – це звіт про фінансовий стан банку, який відображає його активи, пасиви та власний капітал у грошовому виразі на певну дату.

БЮДЖЕТНИЙ РАХУНОК – це рахунок, який відкривається підприємствам, яким виділяються кошти за рахунок державного або місцевого бюджету для цільового їх використання.

ВАЛЮТА – це грошова одиниця країни - національна валюта; це грошові одиниці іноземних держав, які використовуються в міжнародних розрахунках - іноземна валюта.

ВАЛЮТА ПЛАТЕЖУ – це валюта, в якій здійснюється платіж.

ВАЛЮТА ЦІНИ – це валюта, в якій встановлюється ціна контракту.

ВАЛЮТНА ПОЗИЦІЯ БАНКУ – співвідношення між сумою активів та позабалансових вимог в певній іноземній валюті та сумою балансових та позабалансових зобов'язань в цій самій валюті.

ВАЛЮТНА ПОЗИЦІЯ ВІДКРИТА – валютна позиція, що не дорівнює нулю.

ВАЛЮТНА ПОЗИЦІЯ ВІДКРИТА ДОВГА – означає, що вартість активів та позабалансових вимог банку перевищує вартість пасивів та позабалансових зобов'язань у кожній іноземній валюті.

ВАЛЮТНА ПОЗИЦІЯ ВІДКРИТА КОРОТКА – означає, що вартість пасивів та позабалансових зобов'язань банку перевищує вартість активів та позабалансових вимог у кожній іноземній валюті.

ВАЛЮТНА ПОЗИЦІЯ ЗАКРИТА – валютна позиція, що дорівнює нулю.

ВАЛЮТНИЙ КУРС – ціна грошової одиниці даної національної валюти, виражена в грошових одиницях валюти іншої країни .

ВАЛЮТНИЙ ОПЦІОН – це право (але не обов'язок) продавця купувати або продавати визначену суму валюти за визначеним курсом на дату або до дати закінчення дії опціону.

ВАЛЮТНИЙ РИЗИК – небезпечність валютних втрат, пов'язаних зі зміною курсу іноземної валюти щодо національної грошової одиниці під час здійснення зовнішньоторговельних, кредитних і валютних операцій.

ВАЛЮТНИЙ РАХУНОК – це рахунок підприємств і об'єднань в іноземній валюті, на який надходять платежі від іноземних контрактів, валютні кошти, одержані у кредит.

ВЕКСЕЛЬ – цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання терміну визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю).

ВЕКСЕЛЬНА СУМА (НОМІНАЛ ВЕКСЕЛЯ) – сума, що підлягає сплаті відповідно до зобов'язань платника (векселедавця).

ВЕЛИКИЙ КРЕДИТ – сукупний розмір позик (у т.ч. міжбанківських), з врахуванням векселів та 100 % сум позабалансових вимог (гарантій, поручительств), які є у комерційного банку щодо одного позичальника або групи споріднених позичальників, яка перевищує 15 % власного капіталу банку.

ВИКУПНА ВАРТІСТЬ АКЦІЙ – ціна, за якою емітент здійснює викуп облігації після закінчення терміну її обігу.

ВИТРАТИ БАНКУ – загальна сума витрат з залучення коштів клієнтів, оплата послуг, амортизаційні відрахування за основними фондами, витрати на утримання апарату управління банку та інші витрати.

ВИТРАТНИЙ ЛІМІТ – гранична сума коштів, що доступна держателю платіжної картки протягом певного періоду для здійснення операцій із застосуванням платіжної картки. Обчислюється як сума залишку на картрахунку за мінусом суми незнижувального залишку та суми заблокованих, але не списаних коштів, а в разі відкриття клієнту кредитної лінії - як сума кредитної лінії та залишку коштів на картрахунку за мінусом суми заблокованих, але не списаних коштів.

ВІДЗИВНИЙ АКРЕДИТИВ – акредитив, що дає змогу покупцеві, навіть, після відвантаження товарів, змінити чи відмінити цей акредитив без попереднього повідомлення постачальника.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ – це різниця між активами та зобов'язаннями, тобто частина активів, яка сформована за рахунок власних джерел банку. При обчисленні нормативів сума власного (регулятивного) капіталу дорівнює сумі основного та додаткового капіталу за мінусом відвернень.

ВРАХУВАННЯ ВЕКСЕЛІВ – це форма кредитування банком суб'єкта господарювання шляхом придбання векселя до настання строку платежу за ним зі знижкою (дисконтом) за грошові кошти з метою одержання прибутку від погашення векселя в повній сумі. Враховуючи вексель, банк тим самим надає векселедержателю-пред'явнику строковий кредит.

ГАРАНТІЯ ЧИ ПОРУКА – це зобов'язання третьої особи погасити борг позичальника у випадку його неплатоспроможності.

ГОТІВКА (ГОТІВКОВІ КОШТИ) – грошові знаки національної валюти України - банкноти і монети, у тому числі й обігові пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами.

ДЕПОЗИТ (ВКЛАД) – це кошти, які внесені у банк клієнтами, зберігаються на їх рахунках і використовуються згідно з укладеною угодою та банківським законодавством.

ДЕПОЗИТ ДО ЗАПИТАННЯ – це кошти, що залучені на депозит без визначеного терміну погашення, включаючи кошти на поточних, кореспондентських та бюджетних рахунках.

ДЕПОЗИТИ НА СТРОК – це кошти, що зберігаються на окремих депозитних рахунках у банку протягом терміну, який визначається у депозитній угоді.

ДЕПОЗИТ ОВЕРНАЙТ – депозити, що залучені банком на термін не більше одного операційного дня (без урахування неробочих днів банку).

ДЕПОЗИТНА ОПЕРАЦІЯ – це операція із залучення грошових коштів юридичних та фізичних осіб на депозитні рахунки.

ДЕПОЗИТНИЙ СЕРТИФІКАТ – це письмове свідоцтво банку про внесення юридичною особою грошових коштів на депозит.

ДЕПОЗИТНИЙ РАХУНОК – це рахунок, який відкривається підприємству на підставі укладеного депозитного договору між власником рахунку та установою банку на визначений у договорі строк.

ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР БАНКІВ – реєстр, що ведеться центральним банком і містить відомості про державну реєстрацію усіх банків.

ДИВІДЕНД – частина прибутку акціонерного товариства, яка розподіляється між акціонерами у вигляді доходу відповідно до кількості та видів акцій, що їм належить.

ДИСКОНТНА СТАВКА – це відсоткова ставка, яка застосовується до майбутніх платежів, щоб врахувати ризик і непевність, пов'язану з фактором часу.

ДИЛЕР – співробітник банку, уповноважений проводити операції (купувати і продавати) з іноземною валютою.

ДОКУМЕНТАРНЕ ІНКАСО – це доручення експортера (кредитора) своєму банку одержати від імпортера (платника) безпосередньо або через інший банк певну суму або підтвердження (акцепт) того, що ця сума буде сплачена в установлені терміни.

ДОКУМЕНТАРНИЙ АКРЕДИТИВ – це грошове зобов'язання банку, яке виставляється на підставі доручення його клієнта-імпортера на користь експортера.

ДОКУМЕНТООБІГ – це система оформлення, використання та руху розрахункових документів

ДОМЩИЛЯЦІЯ ВЕКСЕЛЯ – полягає в дорученні векселедавця комерційному банку сплатити по векселю в установлений строк за рахунок завчасно внесеної в банк суми або стабільного залишку грошей, що повинні бути на рахунку.

ДОХОДИ БАНКУ – загальна сума коштів, отриманих банком від здійснення активних операцій. До них відносяться: отримані відсотки, доходи і комісія від надання послуг, доходи від операцій з цінними паперами, валютою, золотом та інші доходи.

ДРУЖНІЙ БАНКІВСЬКИЙ ВЕКСЕЛЬ – це вексель, який виставляється та акцептується в банку з метою переобліку та одержання грошей на короткий строк.

ЕКОНОМІЧНИЙ НОРМАТИВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ – це показник, що характеризує той чи інший напрямок діяльності банку.

ЕКСПОЗИЦІЯ – різниця між сумою активів у іноземній валюті і пасивів у тій самій валюті.

ЕЛЕКТРОННИЙ РОЗРАХУНКОВИЙ ДОКУМЕНТ – банківське повідомлення визначеного формату, яке містить встановлені реквізити і несе інформацію про перерахування коштів, приймає вигляд файлу при передачі електронною поштою та при зберіганні на магнітних носіях.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ – електронний устрій та система зв'язку що використовується для переводу грошових ресурсів, кредитних і платіжних операцій без участі паперових носіїв інформації.

ЕМБОСУВАННЯ – рельєфне нанесення номера картки, строку дії, прізвища та імені власника.

ЕМІСІЙНА ВАРТІСТЬ АКЦІЙ – ціна, за якою здійснюється продаж акцій на первинному фондовому ринку.

ЕМІСІЙНІ РІЗНИЦІ (ЕМІСІЙНИЙ ДОХІД) – сума коштів, отриманих підприємством від первинної емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав).

ЗАГАЛЬНІ РЕЗЕРВИ ПІД ПЕВНІ РИЗИКИ БАНКУ – це резерви, що створюються з чистого прибутку після оподаткування, і призначаються для зниження негативних наслідків у зв'язку з неповерненням кредитів, виникненням збитків від операцій з валютою та цінними паперами, що знаходяться у розпорядженні банку.

ЗАЛУЧЕНИЙ КАПІТАЛ – це кошти, які банк залучає на депозитні рахунки клієнтів, отримує від комерційних банків, НБУ, інших кредитних установ та випуску боргових зобов'язань банку.

ЗАСТАВОДЕРЖАТЕЛЬ – банк, якому передається в заставу майно і майнові права та цінні папери для забезпечення повернення виданої позики.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРАКТ – це матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, якщо інше не встановлено законом або міжнародним договором країни, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав і обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

ІМПРИНТЕР – пристрій, призначений для перенесення рельєфних реквізитів платіжної картки на сліп.

ІНВЕСТИЦІЇ – це сукупність витрат, які реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу у різні галузі народного господарства. Об'єктами інвестування є грошові кошти; рухоме і нерухоме майно; майнові права; інтелектуальні цінності або вкладання в цінні папери з метою отримання доходу; вкладання в довгострокові цінні папери.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОРТФЕЛЬ – набір цінних паперів, придбаний банком з метою отримання доходів і підтримання ліквідності.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ГОРИЗОНТ – проміжок часу, в межах якого банк має здатність розробити стратегію інвестиційної діяльності, а також оцінити результат її надалі.

ІНДОСАМЕНТ – передавальний напис, що проставлений на зворотному боці векселя або додатковому листі (алонжі) і засвідчує передачу разом з векселем права на одержання платежу іншою особою.

ІНКАСАЦІЯ ГОТІВКИ – це переміщення її з кас підприємств і установ до кас комерційних банків.

ІНСАЙДЕР – фізична особа, компанія, її філія, що споріднені з банком, тобто виступають його засновниками або мають до нього фінансовий інтерес чи контролюють його діяльність.

ІНКАСО – банківська операція по стягненню грошових коштів з платника на користь одержувача на підставі письмового доручення останнього з наданням відповідних документів.

ІНКАСОВЕ ДОРУЧЕННЯ – розрахунковий документ, складений фінансовими органами, банками, іншими організаціями і підприємствами на беззаперечне стягнення коштів.

ІНКАСУВАННЯ ВЕКСЕЛЯ – це виконання банком доручення векселедержателя на стягнення платежу з боржника.

ІНОЗЕМНА ВАЛЮТА – це як власне іноземні грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законними платіжними засобами на території відповідної держав, так і платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземки валюті або монетарних металах.

ІПОТЕЧНИЙ КРЕДИТ – це особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна.

ІСТОТНА УЧАСТЬ – пряме або опосередковане, самостійно або спільно з іншими особами володіння 10 і більше відсотками статутного капіталу або права голосу придбаний акцій (паїв) юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість вирішального впливу на керівництво чи діяльність юридичної особи.

КАПІТАЛ БАНКУ – залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань.

КАПІТАЛ ПІДПИСНИЙ – величина капіталу, на яку отримано письмові зобов'язання акціонерів (пайовиків) банку на внесення коштів за підпискою на акції (паї).

КАПІТАЛІЗАЦІЯ ВІДСОТКІВ – процес нарощування депозиту за рахунок відсотків за депозитом.

КАРТКОВИЙ РАХУНОК (КАРТРАХУНОК) – поточний рахунок, на якому обліковуються операції за платіжними картками.

КАСОВИЙ ОБОРОТ – це обсяг видач та надходжень готівкових коштів, що проходять через касу комерційного банку.

КЛІРИНГ – механізм, що включає збирання, сортування та проведення взаємозаліку зустрічних вимог членів платіжної системи, а також обчислення за кожним із них сумарного сальдо за визначений період часу між загальними обсягами вимог та зобов'язань.

КОМІСІЙНІ (ПОСЕРЕДНИЦЬКІ) ОПЕРАЦІЇ – це операції, що виконуються банками за дорученнями клієнтів за певну плату.

КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ПОСЛУГИ – це послуги, які пов'язані з наданням клієнтам різноманітних консультацій.

КОНТОКОРЕНТНИЙ РАХУНОК – це рахунок, на якому обліковуються власні кошти клієнта (кредитове сальдо) і кредити банку (дебетове сальдо).

КООПЕРАТИВНІ БАНКИ – спеціальні кредитно-фінансові інститути, що створюються товаровиробниками на пайових засадах для задоволення взаємних потреб у кредиті і інших банківських послуг.

КОРЕСПОНДЕНТСЬКИЙ РАХУНОК – це рахунок, який відкривається комерційному банку - юридичній особі для здійснення розрахунків, що їх виконує один банк за дорученням і на кошти іншого банку на підставі укладеного кореспондентського договору.

КОРЕСПОНДЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ – договірні відносини між банками про здійснення платежів, розрахунків та інших послуг, що їх виконує один банк за дорученням і на кошти іншого банку.

КОРПОРАТИВНА КАРТКА – платіжна картка, емітована на ім'я довіреної особи клієнта - юридичної особи або фізичної особи-підприємця.

КОТИРУВАННЯ ВАЛЮТ – встановлення валютних курсів.

КРЕДИТ ПІД ЗАСТАВУ ВЕКСЕЛІВ – це форма вексельного кредиту, що видається під заставу у визначеному процентному відношенні заборгованості клієнта відносно поданого ним забезпечення.

КРЕДИТНА ЛІНІЯ – юридично оформлене зобов'язання банку або іншої кредитної установи перед позичальником надавати йому протягом певного періоду кредити у межах згодного ліміту.

КРЕДИТНА ОПЕРАЦІЯ – це договір щодо надання кредиту, який супроводжується записами за банківськими рахунками, з відповідним відображенням у балансах кредитора та позичальника.

КРЕДИТНИЙ АУКЦІОН – одна з форм продажу кредитних ресурсів НБУ комерційним банкам

КРЕДИТНИЙ ДОГОВІР – це угода в письмовій формі між кредитором і позичальником, яка визначає взаємні зобов'язання та відповідальність сторін і не може змінюватись в односторонньому порядку без згоди обох сторін.

КРЕДИТНИЙ РАХУНОК – це рахунок, який призначений для обліку кредитів, що надані шляхом оплати розрахункових документів чи перерахування на поточний рахунок позичальника відповідно до умов кредитної угоди.

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ – це якісна оцінка позичальника, яка дається банком до розгляду питання про можливість і умови кредитування і дає змогу передбачити ймовірність своєчасного поверненні позичок та їх ефективного використання.

КРОС-КУРС – це співвідношення між двома валютами, яке впливає з курсів цих валют до третьої валюти.

КУРС ЦІННИХ ПАПЕРІВ – ціна, за якою продаються і купуються цінні папери.

ЛІКВІДНІСТЬ – визначається збалансованістю між строками і сумами погашення активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел та напрямів використання коштів типу видачі кредитів та понесення витрат.

ЛІМІТ КАСИ – це граничний залишок грошей в операційній касі з метою максимального скорочення частих або значних перевезень готівки.

ЛІМІТ КРЕДИТУВАННЯ – це гранична сума кредиту, яку позичальник може отримати в банку.

ЛІЦЕНЗУВАННЯ – це порядок видачі комерційним банкам, які набули статусу юридичної особи, дозволу на здійснення деяких чи всіх банківських операцій.

ЛОМБАРДНИЙ КРЕДИТ – це кредит Національного банку України, який надається комерційному банку під заставу прийнятих від нього державних цінних паперів та векселів.

МАРЖА БАНКІВСЬКА – різниця між курсами валют, цінних паперів, відсотковими ставками й іншими показниками.

МІЖБАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ – кредитні ресурси, що передаються одними банками іншим банкам на договірних платних засадах.

МІЖБАНКІВСЬКІ РОЗРАХУНКИ – система здійснення і регулювання платежів за грошовими вимогами і зобов'язаннями, які виникають між банківськими установами в процесі їх діяльності.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БАНКІВ – перехід банків у власність держави, монополізація державою банківської справи.

НЕПРЯМЕ КОТИРУВАННЯ ВАЛЮТИ – це визначення кількості іноземної валюти, що виражається в одиницях національної валюти.

НЕРОЗПОДІЛЕНИЙ ПРИБУТОК – це різниця між прибутком, що підлягає розподілу, та сумою виплачених дивідендів власникам банку. Він використовується на капіталізацію банку, тобто на розширення банківського бізнесу.

НОМІНАЛЬНА ЦІНА ЦІННИХ ПАПЕРІВ – вартість цінних паперів, позначена на них, яка проте, зазвичай, відрізняється від ринкової ціни.

НОРМА ОBOB'ЯЗКОВИХ РЕЗЕРВІВ – законодавчо закріплене процентне відшкодування суми обов'язкових резервів комерційних банків до залучених ними пасивів.

ОБЛІГАЦІЯ – цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання позичальника перед кредитором відшкодувати йому вартість цього цінного папера в передбачений в ньому строк з виплатою процента.

ОБЛІКОВИЙ КРЕДИТ – надання комерційним банком кредиту підприємству-постачальникові (векседавцеві) шляхом купівлі векселя.

ОБМІННИЙ КУРС – це курс купівлі - це курс, по якому банк-резидент купує іноземну валюту за національну.

КУРС ПРОДАЖУ – це курс, по якому банк-резидент продає іноземну валюту за національну.

ОБОРОТНА КАСА – це каса комерційного банку, в якій зберігаються гроші, що надходять від підприємств і установ.

ОВЕРДРАФТ – короткостроковий кредит, що надається банком надійному клієнту понад його залишок на поточному рахунку в цьому банку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунку.

ОНКОЛЬНИЙ КРЕДИТ – це кредит до запитання під заставу векселів.

ОПЕРАЦІЙНА КАСА – сукупність всіх грошей готівкою, що знаходиться в банку. Приймання грошей від клієнтів протягом операційного дня здійснюється прибутковою касою, а після операційного дня - вечірньою касою.

ОПЕРАЦІЙНИЙ ДЕНЬ БАНКУ – це період, за який банк виконує грошові послуги.

ОФЕРТА – письмова пропозиція продавця, надіслана можливим покупцям.

ОЩАДНИЙ СЕРТИФІКАТ – цінний папір, випущений банком, як письмове свідоцтво про депонування грошових коштів, та яке засвідчує право вкладника (фізичної особи) на отримання після закінчення встановленого строку суми депозиту та процентів за ним.

ПАСИВНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКУ – операції, за допомогою яких банк формує свої ресурси для здійснення активних операцій.

ПЕРЕОБЛІК (РЕДИСКОНТ) ВЕКСЕЛЯ – кредитування Національним банком України комерційного банку під отримані від комерційного банку враховані векселі.

ПЛАТІЖНА КАРТКА БАНКІВСЬКА – спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу грошей з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків, фінансових установ, пунктах обміну іноземної валюти уповноважених банків та через банківські

автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором.

ПЛАТІЖНА СИСТЕМА – це система взаємовідносин між учасниками за допомогою нормативних, договірних, фінансових та інформаційно-технічних засобів, необхідних для виконання зобов'язань щодо розрахунків.

ПЛАТІЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ – засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому виді носія інформації, використання якого ініціює переказ грошей з відповідного рахунка платника.

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ – здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

ПОТОЧНИЙ РАХУНОК – це рахунок, який відкривається підприємствам усіх видів та форм власності для зберігання грошових коштів та здійснення усіх видів банківських операцій відповідно до чинного законодавства.

ПРЕДСТАВНИЦТВО БАНКУ – це установа банку, яка не є юридичною особою, діє на підставі окремого положення, виступає від імені головного банку і ним фінансується, не має права здійснювати банківські операції. Відкриває поточний рахунок у НБУ.

ПРИБУТОК БАНКУ – різниця між доходами і витратами банку.

ПРИБУТОК ДО СПЛАТИ ПОДАТКУ – це різниця між чистим операційним прибутком і відрахуваннями за сумнівними активами, скорегована на доходи або витрати від непередбачених обставин.

ПРИБУТОК, ЩО ПІДЛЯГАЄ РОЗПОДІЛУ – це чистий прибуток після оподаткування за звітний рік, збільшений на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшений на розмір відрахувань до резервного фонду та загального резерву.

ПРИНЦИПИ КРЕДИТУВАННЯ – це правила поведінки кредитора і позичальника у процесі здійснення кредитних операцій банку.

ПРОГНОЗНИЙ РОЗРАХУНОК КАСОВИХ ОБОРОТІВ БАНКУ – це розрахунок очікуваних сум надходжень і видатків готівки через банківські каси.

ПРОЕКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ – це фінансування інвестиційних проектів, коли основним забезпеченням наданих коштів є сам проект, тобто доходи, які в майбутньому отримає підприємство, що здійснює будівництво чи реконструкцію.

ПРОЛОНГАЦІЯ – продовження терміну чинності кредитної угоди.

ПРОСТИЙ ПОЗИЧКОВИЙ РАХУНОК – це рахунок з якого здійснюється разова видача позики, кожна її видача оформляється документально на основі заявки позичальника та необхідного пакету документів.

ПРОСТРОЧЕНА ЗАБОРГОВАНІСТЬ – позика, неповернена банку у встановлений строк.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ – це підприємницька діяльність з перерозподілу фінансових ресурсів за допомогою цінних паперів й організаційного, інформаційного, технічного та іншого обслуговування випуску обігу цінних паперів.

ПРЯМЕ КОТИРУВАННЯ – це визначення кількості національної валюти за одиницю іноземної.

РАМБУСУВАННЯ – відшкодування клієнтом суми платежу до настання строку платежу за банківським акцептом (за 1-3 дні).

РАХУНОК “ЛОРО” – рахунок, відкритий банком своєму банку-кореспонденту для внесення сум, що надходять на його користь.

РАХУНОК “НОСТРО” – рахунок, який банк має у свого банка-кореспондента для внесення сум, що надходять.

РЕЗЕРВНИЙ ФОНД – це фонд, що створюється з чистого прибутку після оподаткування, і призначається для покриття можливих збитків у процесі діяльності банку та забезпечення зобов'язань банку.

РЕЙТИНГ БАНКІВ – це їх порівняння за допомогою обраних критеріїв.

РЕПО – операція, що передбачає угоду між її учасниками про зворотний викуп цінних паперів (валюти або інших цінностей) за наперед обумовленою ціною.

РЕСУРСИ БАНКУ – це сукупність грошових коштів, які є у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.

РЕФІНАНСУВАННЯ – погашення старої заборгованості шляхом випуску нових позик, головним чином заміною короткострокових зобов'язань довгостроковими цінними паперами.

РОЗРАХУНКИ ПО ВІДКРИТОМУ РАХУНКУ – полягають у продажу товарів у кредит, при цьому в експортера не має гарантій одержання платежу від імпортера.

РОЗРАХУНКОВИЙ ЧЕК – це документ, що містить письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) установі банку, яка веде його рахунок, сплатити чекодержателю зазначену в чеку суму коштів.

СВОП – термін, який використовується на валютному ринку для визначення операції, що поєднує купівлю або продаж іноземної валюти на умовах угоди спот з одночасним її продажем або купівлею по курсу форвард відповідно.

СИСТЕМА “КЛІЄНТ-БАНК” – це система передачі повідомлень між клієнтом та банком у зашифрованому вигляді за допомогою сертифікованих засобів захисту.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ МІЖБАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ (СЕР) – комплекс програмно-технічних засобів, призначений для виконання міжбанківських розрахунків між її учасниками.

СИСТЕМА CAMEL – це система оцінки банківської установи за критеріями: достатність капіталу, якість активів, якість управління, доходність банку та ліквідність балансу.

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПОЗИЧКОВИЙ РАХУНОК – це рахунок, з якого протягом всього періоду кредитування здійснюється оплата платіжних документів у межах заздалегідь обумовленої суми.

СПЕЦІАЛЬНІ ФОНДИ – це загальна назва фондів економічного стимулювання та інших фондів, які призначені для виробничого та соціального розвитку банку.

СПОТ – це розрахунок по валютній угоді протягом 2-х робочих днів після її укладення.

СТАВКА LIBOR – лондонська міжбанківська ставка, за якою провідні банки пропонують валютні позики один одному в даний момент і на визначений строк.

СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ – це сукупність власних коштів акціонерів або пайових внесків засновників (учасників) у грошовій формі, які надаються ними у постійне розпорядження банку.

СТРАХУВАННЯ РИЗИКУ НЕПОГАШЕННЯ КРЕДИТУ – це спосіб забезпечення зобов'язань, при якому банк самостійно страхує видану позику шляхом укладання зі страховою організацією договору про добровільне страхування кредитного ризику.

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПОЗИКИ – це встановлення певних її параметрів (сума, термін, ставка відсотку, цільове призначення тощо).

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДОКРЕМЛЕНЕ БЕЗБАЛАНСОВЕ ВІДДІЛЕННЯ БАНКУ – це підрозділ, який здійснює лише розрахунково-касове обслуговування клієнтів та вкладні операції.

ТЕХНОЛОГІЯ КРЕДИТУВАННЯ – сукупність конкретних методів і прийомів, що використовуються в процесі здійснення кредитних операцій - системна оцінка ходу всього кредитного процесу, та розгляд руху вартості в органічному зв'язку з певними організаційними формами та інституційними структурами банківської діяльності.

ТОРГІВЛЯ ВАЛЮТОЮ – це купівля-продаж іноземної валюти за національну або інші конвертовані валюти.

ТРАСАНТ – кредитор, який виписує переказний вексель на боржника - трасата.

ТРАСАТ – боржник, який повинен виплатити певну суму по переказному векселю-тратті.

ТРАСТОВІ (ДОВІРЧІ) ПОСЛУГИ – це послуги, які банк виконує за дорученням та в інтересах третьої особи.

ТРАТТА – переказний вексель, що застосовується головним чином у міжнародних розрахунках.

УСТУПКА ВИМОГИ (ЦЕСІЯ) – документ позичальника (цедента), в якому він уступає свою вимогу (дебіторську заборгованість) кредитору в якості забезпечення повернення позики.

ФАКТОРИНГ – це купівля банком дебіторських рахунків постачальника на відвантажену продукцію і передача постачальником банку права вимоги платежу з покупця продукції.

ФІЛІЯ БАНКУ – це банківська установа, яка не є юридичною особою, діє на підставі окремого положення, виступає від імені головного банку, має свій субкореспондентський рахунок і МФО, здійснює банківські операції на основі довіреності головного банку і дозволу, виданого регіональним управлінням НБУ за місцем знаходження філії.

ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ – це цілеспрямоване розроблення та реалізація нових фінансових інструментів та/або нових фінансових технологій, а також творчий пошук нових підходів до вирішення фінансових проблем за допомогою уже відомих фінансових інструментів та технологій.

ФОРВАРД – це розрахунок по валютній угоді більш ніж через 2 робочих дня після її укладення. Платежі здійснюються у встановлений термін за курсом, зафіксованим на момент угоди.

ДОДАТОК Б

Походження термінів банківської системи

Термін	Мова походження	Слово від якого походить
Авалювання	Французька, латинська	<i>aval</i> — «гарантія», <i>ad valorem</i> — «за вартістю»
Авізо	Італійська, латинська	<i>avviso</i> — "повідомлення, порада"
Автоматичне самообслуговування (банкомат)	Англійська	<i>bankomat</i> — "автоматизований касир"
Авторизація	Латинська	<i>auctoritas</i> — "влада, дозвіл"
Акредитив	Латинська	<i>accreditivus</i> — «довірчий»
Активи	Латинська	<i>activus</i> — «діяльний, активний»
Активи високоліквідні	Латинська	<i>liquido</i> — «рідкий, плинний», <i>activus</i> — «активний»
Активи робочі	Латинська, слов'янська	<i>activus</i> — «активний», <i>робота</i> — «діяльність, труд»
Активні операції банку	Латинська, слов'янська	<i>activus</i> — «активний», <i>operatio</i> — «діяльність»
Акцепт	Латинська	<i>acceptus</i> — «прийнятий, згода»
Акцептно-рамбусний кредит	Латинська, англійська	<i>acceptus</i> — «згода», <i>rambo</i> — «забезпечення»
Акціонерне товариство	Латинська	<i>actio</i> — «дія, право», <i>societas</i> — «суспільство»
Акція	Латинська	<i>actio</i> — «дія, право»
Андеррайтинг	Англійська	<i>underwriting</i> — "підписання під зобов'язанням"
Арбітраж	Латинська, французька	<i>arbitratus</i> — «розсуд», <i>арбітр</i> — «суддя»
Асоційований член платіжної системи	Латинська	<i>associatus</i> — «пов'язаний», <i>sistema</i> — «система»
Балансова вартість	Латинська	<i>bilanx</i> — «терези», <i>valor</i> — «вартість»
Банк	Італійська, німецька	<i>banco</i> — "лавка, стіл"
Банк Національний України	Італійська, слов'янська	<i>banco</i> — «лавка», <i>natio</i> — «нація»
Банк-еквайер	Англійська	<i>приобретать</i> — «отримувати, набувати»
Банки комерційні	Латинська	<i>commercium</i> — «торгівля», <i>banco</i> — «лавка»

Банківська гарантія	Латинська	<i>garantia</i> — "забезпечення"
Банківська система	Латинська	<i>sistema</i> — "організована структура", <i>banco</i> — "лавка"
Банківський консорціум	Латинська	<i>consortium</i> — «спільнота, співучасть»
Банківський кредит	Латинська	<i>creditum</i> — «позика, довіра»
Банківський переказ	Слов'янська, латинська	<i>переклад</i> — «переміщення», <i>transfero</i> — «переносити»
Банківські операції	Латинська	<i>operatio</i> — «діяльність», <i>banco</i> — «лавка»
Банки-кореспонденти	Латинська	<i>correspondentia</i> — "відповідність, зв'язок"
Безвідзивний акредитив	Латинська	<i>accreditivus</i> — «довірчий», <i>irrevocabilis</i> — «безвідзивний»
Безготівкові розрахунки	Слов'янська	<i>без</i> — «без», <i>готовка</i> — «наївні гроші», <i>рахунок</i> — «обчислення»
Бенефіціар по гарантії	Латинська	<i>beneficiarius</i> — "той, хто отримує вигоду"
Бланкова вартість акцій	Латинська	<i>blancus</i> — «білий», <i>valor</i> — «вартість»
Боргові цінні папери	Латинська	<i>debitum</i> — «борг», <i>carta</i> — «документ»
Бухгалтерський баланс банку	Латинська	<i>bilanx</i> — «терези», <i>compte</i> — «облік»
Бюджетний рахунок	Латинська, слов'янська	<i>budgetum</i> — «гроші», <i>рахунок</i> — «облік»
Валюта	Латинська	<i>valuta</i> — «вартість, ціна»
Валюта платежу	Латинська	<i>valuta</i> — «вартість», <i>paymentus</i> — «платіж»
Валюта ціни	Латинська	<i>valuta</i> — «вартість», <i>pretium</i> — «ціна»
Валютна позиція банку	Латинська	<i>positio</i> — «позиція», <i>valuta</i> — «валюта»
Валютна позиція відкрита	Латинська	<i>positio</i> — «позиція», <i>apertus</i> — «відкритий»
Валютна позиція відкрита довга	Латинська	<i>positio</i> — «позиція», <i>longus</i> — «довгий»
Валютна позиція відкрита коротка	Латинська	<i>positio</i> — «позиція», <i>curtus</i> — «короткий»
Валютна позиція закрита	Латинська	<i>positio</i> — «позиція», <i>clausus</i> — «закритий»
Валютний курс	Латинська	<i>cursus</i> — «шлях, рух», <i>valuta</i> — «валюта»
Валютний варіант	Латинська	<i>optio</i> — «вибір, право»

Валютний ризик	Латинська	<i>periculum</i> — «ризик», <i>valuta</i> — «валюта»
Валютний рахунок	Латинська	<i>valuta</i> — «валюта», <i>ratio</i> — «рахунок»
Вексель	Німецька	<i>Wechsel</i> (обмін, зміна)
Вексельна сума	Німецька	<i>Wechsel</i> (обмін) + <i>Summe</i> (сума)
Великий кредит	Латинська	<i>Creditum</i> (запозичення)
Викупна вартість акцій	Латинська	<i>Redimere</i> (викупляти)
Витрати банку	Українська	<i>Bumpati</i> (від слова витратити)
Вітратний ліміт	Латинська	<i>Limitare</i> (обмежувати)
Відзивний акредитив	Латинська	<i>Accreditare</i> (довіряти, надавати кредит)
Власний капітал	Латинська	<i>Capitalis</i> (щось головне, капітал)
Врахування векселів	Німецька	<i>Wechsel</i> (обмін, зміна)
Гарантія чи повідомлення	Латинська	<i>Гарантія</i> (порука)
Готівка (готівкові кошти)	Старослов'янська	<i>Готівъ</i> (заготовлений, готовий)
Депозит (вклад)	Латинська	<i>Depozit</i> (внесок, збереження)
Дивіденд	Латинська	<i>Дивіденд</i> (те, що розподіляється)
Дисконтна ставка	Латинська	<i>Discontare</i> (знижувати)
Дилер	Англійська	<i>Дилер</i> (торговець)
Документарне інкасо	Латинська	<i>Incassare</i> (отримувати гроші)
Документарний акредитив	Латинська	<i>Accreditare</i> (довіряти, надавати кредит)
Доходи банку	Латинська	<i>Ducere</i> (отримувати, вести)
Експозиція	Латинська	<i>Exponere</i> (представляти)
Електронний розрахунковий документ	Грецька, латинська	<i>Electron</i> (бурштин) + <i>Documentum</i> (документ)
Емісійна вартість акцій	Латинська	<i>Emitere</i> (випускати)
Загальні резерви під певні ризики банку	Латинська	<i>Резерв</i> (від лат. <i>reservare</i> — збереження)
Залучений капітал	Латинська	<i>Capitale</i> (від лат. <i>caput</i> — голова, основа)
Заставодержатель	Латинська	<i>Stipulare</i> (від лат. <i>stipulatio</i> — угода)
Зовнішньоекономічний контракт	Латинська	<i>Contractus</i> (від лат. <i>contractus</i> — угода)
Імпринтер	Англійська	<i>Imprint</i> (від англ. <i>to imprint</i> — залишити відбиток)
Інвестиції	Латинська	<i>Investire</i> (від лат. <i>investire</i> — вкладати)

Інвестиційний портфель	Латинська	<i>Portefeuille</i> (від фр. <i>porte-feuille</i> — портфель)
Інвестиційний горизонт	Латинська	<i>Горизонт</i> (від лат. <i>horizontem</i> — горизонт)
Індосамент	Латинська	<i>Indossare</i> (від лат. <i>indossare</i> — передавати)
Інкасація готовки	Латинська	<i>Інкасаре</i> (від лат. <i>incassare</i> — збирати)
Інсайдер	Англійська	<i>Insider</i> (від англ. <i>inside</i> — в середині)
Інкасо	Латинська	<i>Incassare</i> (від лат. <i>incassare</i> — збирати)
Інкасове доручення	Латинська	<i>Incassare</i> (від лат. <i>incassare</i> — збирати)
Інкасування векселя	Латинська	<i>Incassare</i> (від лат. <i>incassare</i> — збирати)
Іноземна валюта	Латинська, грецька	<i>Valuta</i> (від лат. <i>valere</i> — мати силу) + <i>Nomisma</i> (від грецьк. <i>nomisma</i> — монета)
Іпотечний кредит	Грецька, латинська	<i>Hypothèque</i> (від грец. <i>hypothèque</i> — застава) + <i>Creditum</i> (від лат. <i>creditum</i> — кредит)
Істотна участь	Латинська	<i>Substantia</i> (від лат. <i>substantia</i> — сутність)
Капітал банку	Латинська	<i>Capitalis</i> (від лат. <i>caput</i> — голова, основа)
Капітал підписний	Латинська	<i>Subscriptio</i> (від лат. <i>subscriptio</i> — підпис)
Капіталізація відсотків	Латинська	<i>Capitalis</i> (від лат. <i>caput</i> — голова, основа)
Картковий рахунок	Англійська	<i>Card</i> (від англ. <i>card</i> — картка) + <i>Account</i> (від англ. <i>account</i> — рахунок)
Касовий оборот	Латинська	<i>Каса</i> (від лат. <i>cassa</i> — ящик, каса) + <i>Оборот</i> (від лат. <i>oriri</i> — рухатися)
Кліринг	Англійська	<i>Clearing</i> (від англ. <i>clear</i> — очищати)
Комісійні (посередницькі) операції	Латинська	<i>Commissio</i> (від лат. <i>commissio</i> — доручення)
Консультаційні послуги	Латинська	<i>Consultare</i> (від лат. <i>consultare</i> — радити)
Конткорентний рахунок	Латинська, Французька	<i>Conto</i> (від іт. <i>conto</i> — рахунок) + <i>Courant</i> (від фр. <i>courant</i> — поточний)
Кооперативні банки	Латинська	<i>Cooperatio</i> (від лат. <i>cooperari</i> — співпрацювати)

Кореспондентський рахунок	Латинська, англійська	<i>Correspondens</i> (від лат. <i>correspondere</i> — відповідати)
Кореспондентські відносини	Латинська, англійська	<i>Correspondere</i> (від лат. <i>correspondere</i> — відповідати)
Корпоративна картка	Латинська, англійська	<i>Corporativus</i> (від лат. <i>corporatio</i> — корпорація) + <i>Card</i> (від англ. <i>card</i> — картка)
Котирування валют	Латинська, англійська	<i>Cotatio</i> (від лат. <i>cotare</i> — оцінювати) + <i>Currency</i> (від англ. <i>currency</i> — валюта)
Кредит під заставу векселів	Латинська	<i>Creditum</i> (від лат. <i>creditum</i> — кредит) + <i>Vexillum</i> (від лат. <i>vexillum</i> — прапор, віксель)
Кредитна лінія	Латинська, Англійська	<i>Linea</i> (від лат. <i>linea</i> — лінія) + <i>Credit</i> (від англ. <i>credit</i> — кредит)
Кредитна операція	Латинська, англійська	<i>Creditum</i> (від лат. <i>creditum</i> — кредит) + <i>Operatio</i> (від лат. <i>operatio</i> — дія)
Кредитний аукціон	Латинська, англійська	<i>Auctio</i> (від лат. <i>auctio</i> — аукціон) + <i>Credit</i> (від англ. <i>credit</i> — кредит)
Кредитний договір	Латинська	<i>Credere</i> (від лат. <i>credere</i> — вірити)
Кредитний рахунок	Латинська	<i>Credere</i> (від лат. <i>credere</i> — вірити)
Кредитоспроможність	Латинська	<i>Credere</i> (від лат. <i>credere</i> — вірити)
Крос-курс	Латинська	<i>Crux</i> (від лат. <i>crux</i> — хрест)
Курс цінних паперів	Латинська	<i>Currere</i> (від лат. <i>currere</i> — бігти, рухатись)
Ліквідність	Латинська	<i>Liquidus</i> (від лат. <i>liquidus</i> — рідкий, текучий)
Ліміт каси	Латинська	<i>Limitare</i> (від лат. <i>limitare</i> — обмежувати)
Ліміт кредитування	Латинська	<i>Limitare</i> (від лат. <i>limitare</i> — обмежувати)
Ліцензування	Латинська	<i>Licentia</i> (від лат. <i>licentia</i> — дозвіл)
Ломбардний кредит	Французька	<i>Lombard</i> (від французького <i>lombard</i> — позика під заставу)

Маржа банківська	Латинська	<i>Margo</i> (від лат. <i>margo</i> — край, межа)
Міжбанківський кредит	Латинська	<i>Inter</i> (від лат. <i>inter</i> — між) + <i>Bancus</i> (від лат. <i>bancus</i> — банк)
Міжбанківські розрахунки	Латинська	<i>Inter</i> (від лат. <i>inter</i> — між) + <i>Bancus</i> (від лат. <i>bancus</i> — банк)
Націоналізація банків	Латинська	<i>Nationalis</i> (від лат. <i>nationalis</i> — національний)
Непряма котирування валюти	Латинська	<i>Indirectus</i> (від лат. <i>indirectus</i> — непрямий)
Нерозподілений прибуток	Латинська	<i>In</i> (від лат. <i>in</i> — не) + <i>Distributus</i> (від лат. <i>distributus</i> — розподілений)
Номинальна ціна цінних паперів	Латинська	<i>Nominare</i> (від лат. <i>nominare</i> — називати)
Норма обов'язкових резервів	Латинська	<i>Norma</i> (від лат. <i>norma</i> — правило)
Облігація	Латинська	<i>Obligatio</i> (від лат. <i>obligatio</i> — зобов'язання)
Обліковий кредит	Латинська	<i>Obligatio</i> (від лат. <i>obligatio</i> — зобов'язання)
Обмінний курс	Латинська	<i>Mutatio</i> (від лат. <i>mutatio</i> — зміна)
Курс продажу	Латинська	<i>Currere</i> (від лат. <i>currere</i> — бігти, рухатись)
Оборотна каса	Латинська	<i>Abor</i> (від лат. <i>abor</i> — обертатися)
Овердрафт	Англійська, Латинська	<i>Over</i> (від англ. <i>over</i> — понад) + <i>Draft</i> (від англ. <i>draft</i> — черга)
Онкольний кредит	Французька	<i>On call</i> (від франц. <i>on call</i> — за вимогою)
Операційна каса	Латинська	<i>Operatio</i> (від лат. <i>operatio</i> — операція)
Операційний день банку	Латинська	<i>Operatio</i> (від лат. <i>operatio</i> — операція)
Оферта	Латинська	<i>Offere</i> (від лат. <i>offerre</i> — пропонувати)
Ощадний сертифікат	Латинська	<i>Cessus</i> (від лат. <i>cessus</i> — сертифікат)
Пасивні операції банку	Латинська	<i>Passivus</i> (від лат. <i>passivus</i> — пасивний)
Переведення (редисконтування) векселя	Латинська	<i>Redux</i> (від лат. <i>redux</i> — повернення)
Платіжна картка банківська	Латинська	<i>Carta</i> (від лат. <i>carta</i> — карта)

Платіжна система	Латинська	<i>Pacto</i> (від лат. <i>pactum</i> — угода)
Платіжний інструмент	Латинська , Англійська	<i>Instrumentum</i> (від лат. <i>instrumentum</i> — засіб) + <i>Payment</i> (від англ. <i>payment</i> — платіж)
Платоспроможність	Латинська	<i>Potis</i> (від лат. <i>potens</i> — спроможний)
Поточний рахунок	Латинська	<i>Current</i> (від лат. <i>currere</i> — бігти, рухатись) + <i>Ratio</i> (від лат. <i>ratio</i> — рахунок)
Представництво банку	Латинська	<i>Praesentatio</i> (від лат. <i>praesentatio</i> — представлення)
Прибуток банку	Латинська	<i>Proficere</i> (від лат. <i>proficere</i> — приносити користь)
Прибуток до сплати податку	Латинська	<i>Proficere</i> (від лат. <i>proficere</i> — приносити користь)
Прибуток, що підлягає розподілу	Латинська	<i>Proficere</i> (від лат. <i>proficere</i> — приносити користь) + <i>Dividere</i> (від лат. <i>dividere</i> — розподіляти)
Принципи кредитування	Латинська	<i>Principium</i> (від лат. <i>principium</i> — початок) + <i>Creditus</i> (від лат. <i>creditus</i> — кредит)
Прогнозний розрахунок касових оборотів банку	Латинська	<i>Pro</i> (від лат. <i>pro</i> — для) + <i>Ratio</i> (від лат. <i>ratio</i> — рахунок)
Проектне фінансування	Латинська	<i>Projectus</i> (від лат. <i>projectus</i> — проект) + <i>Financium</i> (від лат. <i>financium</i> — фінансувати)
Пролонгація	Латинська	<i>Prolongatio</i> (від лат. <i>prolongatio</i> — продовження)
Простий позичковий рахунок	Латинська	<i>Simplex</i> (від лат. <i>simplex</i> — простий) + <i>Ratio</i> (від лат. <i>ratio</i> — рахунок)
Прострочена заборгованість	Латинська	<i>Procrastinatio</i> (від лат. <i>procrastinatio</i> — відстрочка) + <i>Debitum</i> (від лат. <i>debitum</i> — борг)
Професійна діяльність банку на ринку цінних паперів	Латинська	<i>Professio</i> (від лат. <i>professio</i> — професія) + <i>Papyrus</i> (від лат. <i>papyrus</i> — папір)

Пряме котирування	Латинська	<i>Directus</i> (від лат. <i>directus</i> — прямий) + <i>Quotatio</i> (від лат. <i>quotatio</i> — котирування)
Рамбусування	Латинська	<i>Rambus</i> (від лат. <i>rambus</i> — повернення)
Рахунок “Лоро”	Італійська	<i>Loro</i> (від італ. <i>loro</i> — їх)
Рахунок “Ностро”	Італійська	<i>Nostro</i> (від італ. <i>nostro</i> — наш)
Резервний фонд	Латинська	<i>Reservare</i> (від лат. <i>reservare</i> — зберігати)
Рейтинг банків	Англійська, Латинська	<i>Rate</i> (від англ. <i>rate</i> — оцінка) + <i>Rank</i> (від англ. <i>rank</i> — ранг)
Репо	Латинська	<i>Repurchase</i> (від англ. <i>repurchase</i> — зворотний викуп)
Ресурси банку	Латинська	<i>Res</i> (від лат. <i>res</i> — річ) + <i>Sumus</i> (від лат. <i>sumus</i> — ми є)
Рефінансування	Латинська	<i>Re</i> (від лат. <i>re</i> — знову) + <i>Financium</i> (від лат. <i>financium</i> — фінансувати)
Розрахунки по відкритому рахунку	Латинська	<i>Ratio</i> (від лат. <i>ratio</i> — рахунок) + <i>Opus</i> (від лат. <i>opus</i> — робота)
Розрахунковий чек	Латинська	<i>Cheque</i> (від англ. <i>cheque</i> — чек) + <i>Documentum</i> (від лат. <i>documentum</i> — документ)
Своп	Англійська, Латинська	<i>Swap</i> (від англ. <i>swap</i> — обмін) + <i>Exchange</i> (від лат. <i>ex</i> + <i>changere</i> — обмінювати)
Система “Клієнт-Банк”	Латинська, Англійська	<i>Client</i> (від англ. <i>client</i> — клієнт) + <i>Bank</i> (від англ. <i>bank</i> — банк)
Система електронних міжбанківських розрахунків (СЕП)	Латинська, Англійська	<i>Electronic</i> (від англ. <i>electronic</i> — електронний) + <i>Interbank</i> (від англ. <i>interbank</i> — міжбанківський)
Система CAMEL	Англійська	<i>Capital</i> (від англ. <i>capital</i> — капітал) + <i>Asset</i> (від англ. <i>asset</i> — актив) + <i>Management</i> (від англ. <i>management</i> — управління)
Спеціальний позичковий рахунок	Латинська	<i>Specialis</i> (від лат. <i>specialis</i> — спеціальний) + <i>Ratio</i> (від лат. <i>ratio</i> — рахунок)

Спеціальні фонди	Латинська	<i>Specialis</i> (від лат. <i>specialis</i> — спеціальний) + <i>Fundus</i> (від лат. <i>fundus</i> — фонд)
Спот	Англійська, Латинська	<i>Spot</i> (від англ. <i>spot</i> — моментальний) + <i>Transaction</i> (від лат. <i>transactio</i> — угода)
Ставка LIBOR	Англійська	<i>LIBOR</i> (London Interbank Offered Rate)
Статутний капітал	Латинська	<i>Statutum</i> (від лат. <i>statutum</i> — статут) + <i>Capitalis</i> (від лат. <i>capitalis</i> — капітал)
Страхування ризику непогашення кредиту	Латинська	<i>Securitas</i> (від лат. <i>securitas</i> — безпека) + <i>Creditus</i> (від лат. <i>creditus</i> — кредит)
Структуризація позики	Латинська	<i>Structura</i> (від лат. <i>structura</i> — структура) + <i>Creditus</i> (від лат. <i>creditus</i> — кредит)
Територіальне відокремлене безбалансове відділення банку	Латинська	<i>territorium</i> (лат.) — територія, <i>separatio</i> (лат.) — розділення, <i>balancus</i> (лат.) — баланс, <i>divisio</i> (лат.) — відділення
Технологія кредитування	Латинська, грецька	<i>techne</i> (гр.) — мистецтво, майстерність, <i>kredit</i> (лат.) — кредит
Торгівля валютою	Латинська	<i>mercari</i> (лат.) — торгувати, <i>valuta</i> (лат.) — валюта
Трасант	Латинська	<i>trassare</i> (лат.) — виписувати, <i>creditor</i> (лат.) — кредитор
Трасат	Латинська	<i>trasare</i> (лат.) — тратити, <i>debitum</i> (лат.) — борг
Трастові (довірчі) послуги	Латинська	<i>fiducia</i> (лат.) — довіра, <i>servitium</i> (лат.) — послуга
Тратта	Латинська	<i>tractare</i> (лат.) — передавати, <i>nota</i> (лат.) — запис
Уступка вимоги (цесія)	Латинська	<i>cedere</i> (лат.) — уступати, <i>credutum</i> (лат.) — вимога
Факторинг	Англійська	<i>factoring</i> (англ.) — обробка, <i>factus</i> (лат.) — зроблений
Філія банку	Латинська, італійська	<i>filia</i> (лат.) — дочірня, <i>banco</i> (іт.) — банк
Фінансовий інжиніринг	Англійська	<i>finis</i> (лат.) — кінець, <i>ingenium</i> (лат.) — майстерність, <i>engineer</i> (англ.) — інженер

Форвард

Англійська

forward (англ.) — попередній,
future (англ.) — майбутнє

